

د ماشومانو لپاره
اسلامي لارښود

سيد عبدالله ولي زي

۱۳۸۹
وړی

ISBN 978-9936-21-070-7

9 789936 210707 >

مستقبل خپرنډوی

اسلامي لارښود

د ماشومانو لپاره اسلامي لارښود

ليکوال: سيد عبدالله (ولي زي)

اهتمام: ډاکټر لمر

تايب: سيد عماد الله

خپروندي: مستقبل خپرنډوي

د چاپ نوبت: دويم

د چاپ شمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپ ځای: کابل

لومړی چاپ: ۱۳۸۷ لمريز لېږديز

دویم چاپ: ۱۳۸۹ لمريز لېږديز

د ټيليفون شمېره: ۰۰۹۳-۷۷۷۸۶۹۸۷۷

برېښنالیک: abdullah_walizai@hotmail.com

ای اېس بی اېن: ISBN 978-9936-21-070-7

سيد عبدالله ولي زي

۱۳۸۹ وړی

منډلیک

بناغلو لوستونکو تاسو ته مالومه ده، چې د یوې ټولنيې د پرمختګ او د ټولنيزې ادارې د سمبالولو لپاره د ماشومانو او ځوان نسل سمه روزنه اړینه برېښي، چې د ځوان نسل سمې روزنې او ودې لپاره پوهنيزو موسسو ته اړتیا شته، چې زموږ ماشومان پکې لیک-لوست زده کړي او خپل روزنيز پروګرامونه ترسره کړي، خو د ښوونیزو او روزنيزو هڅو لپاره د پوهنيزو کتابونو شتون هم اړین برېښي.

زموږ ګران هېواد افغانستان یو اسلامي ملک دی، چې د ماشومانو، ځوانانو او وګړو روزنه په اسلامي ارزښتونو ډېر غوره ګڼل کېږي، ځکه چې د اسلام مقدس دین زموږ ملي ارزښت دی او زموږ پر خلکو د الله (ج) لویه پېرزوینه ده، نو د اسلامي ارزښتونو په اړه لیکل او مالومات ترلاسه کول د ټولنيز ژوند په پرمختګ کې هر اړخيز اغېز لري.

ما هم د خپلو امکاناتو سره سم د «د ماشومانو لپاره اسلامي لارښود» د کتاب په لیکلو لاس پورې کړ، چې د خپلو افغانو وروڼو او خویندو د مالومات لپاره یې وړاندې کوم، په دې هیله چې زموږ ماشومان او ځوان نسل ورنه ګټه پورته کړي. ګرانو لوستونکو د دغه کتاب په بشپړولو کې زما سره زما ډېرو تکړه او غښتلیو ښوونکو پوهندوی استاد عبدالاحد مسلم او اسدالله غضنفر، ډاکتر سید نصیر احمد او زما کشر ورور سید عماد الله هر اړخيزه مرسته کړې. مستقبل خپړندوی د دغه کتاب د دویم ځل خپرولو هوډ کړی، زه له دوی ټولو څخه د زړه له کومې مننه کوم او له خدای (ج) څخه دوی ټولو ته د دواړو: نړۍ او آخرت د ښېګڼو او ښکمرغیو غوښتونکي یم، دوی دې هرکله بريالي وي.

درنو لوستونکو په پای کې، د دغه کتاب د لاسنې والي او سمون لپاره ستاسو د وړاندیزونو په تمه یم او ستاسو سمونې به په ورین تندي ومنل شي.

ولي زی

نيوليك

سرليک	مخونه##
سريزه	ط
سپړنه	ي
يادونه	ل
۱. اسلامي لارښوونه	۱
۲. د قرآن کریم د تلاوت آداب	۳
۳. کليمه	۸
۴. لمونځ	۸
۵. اودس	۱۰
- د اوداسه فرايض	۱۵
- د اوداسه سنتونه	۱۵
- د اوداسه مستحبونه	۱۶
۶. تيمم	۱۷
۷. مسح	۱۸
۸. اذان او اقامت	۱۹
۹. لمونځ	۲۱
- د لمانځه شرطونه	۲۱
- د لمانځه وختونه	۲۲
- د لمانځه د ترسره کولو ترتيب	۲۵
- د ښځو د لمانځه ځانگړتياوې	۳۴
- د لمانځه فرضونه، واجبات او سنتونه	۳۷

- د لمانځه مفسدات او مکروهات	۴۰
- د لمانځه ډولونه	۴۱
- د سهوي او تلاوت سجده	۴۳
۱۰. د جماعت لمونځ	۴۴
- د ښځو لمونځ په جماعت کې	۴۵
۱۱. قضايي لمونځ	۴۷
۱۲. د ناروغۍ لمونځ	۴۸
۱۳. د مسافري لمونځ	۴۸
۱۴. د جمعې لمونځ	۵۰
۱۵. د وتر لمونځ	۵۱
۱۶. د اختر لمونځ	۵۲
۱۷. د تراويح لمونځ	۵۴
۱۸. د جنازې لمونځ	۵۵
۱۹. د نوافلو لمونځونه	۵۷
- د کسوف او خسوف لمونځ	۵۷
- د استسقاء لمونځ	۵۷
- د خوف لمونځ	۵۷
- د حاجت لمونځ	۵۸
- د استخارې لمونځ	۵۸
- د توبې لمونځ	۵۸
- د تسبيح لمونځ	۵۹
- د تهجد لمونځ	۵۹
- د اشراق او ضحی لمونځ	۶۰
- د تهیة المسجد لمونځ	۶۰

۲۰. د روژې په اړه لنډ مالومات ۶۱
- د روژې ډولونه ۶۳
- د روژې د ماتېدو سببونه ۶۴
- د روژې ځينې نورې ځانگړتياوې ۶۵
۲۱. د زکات په اړه لنډ مالومات ۶۸
- په ژوو کې زکات ۶۹
- په سرو زرو، سپينو زرو او نغذو پيسو کې زکات ۷۰
- چا ته بايد زکات ورکړل شي ۷۱
۲۲. د حج په اړه لنډ مالومات ۷۳
- د حج د مناسکو د اداء کولو طريقه ۷۳
- د فرضي حج پيل ۷۵
- د ذی الحجې د اتمې ورځې کړنلاره ۷۵
- د ذی الحجې د نهمې ورځې کړنلاره ۷۶
- د ذی الحجې د لسمې ورځې کړنلاره ۷۷
- د جمرې په وهلو کې د پام وړ ټکي ۷۸
- د دعا د منلو ځايونه ۸۰
- د عبادت او زيارت مهم ځايونه ۸۰
۲۳. د سهار او ماښام دعاگانې ۸۱
۲۴. اخځليکونه ۹۵

سريزه

لمونځ د دين له ارکانو څخه يو مهم رکن بلل کېږي، او هغه لوړ بدني عبادت دی چې د آدم نه تر خاتمه پورې يې ټولو ته د ادا کولو لپاره حکم شوی. د ټولو هغو گناهونه چې د انسان برخليک د تباهي کندې ته کارې، لپاره يوازینی درمل لمونځ دی. څنگه چې لوی څښتن تعالی په خپل کتاب کې فرمايلي دي: «په ريښتيا سره چې لمونځ له بدکاريو او له بدو کړو وړو څخه سرې منع کوي.» نو ځکه لمونځ د مؤمن معراج، د دين ستنه، د کافر او مؤمن توپير او د ورو گناهونو پاکوونکی شمېرل شوی دی.

سر بېره پردې چې د لمانځه په برخه کې علماؤ، د دين پوهانو ډېر زحمتونه گاللي دي؛ او په تفصيل سره يې څرگندونې مسلمانانو ته وړاندې کړې دي، خو د ډاکټر ارشد ارشاد کتاب «د لمانځه لارښود» چې ښاغلي او قدردمن ورور سيد عبداللہ ولسي زي په خپل کتاب «د ماشومانو لپاره اسلامي لارښود» کې په پراخه پيمانه کارولی، د خاصې ځانگړتيا درلودونکی دی. لکه د هرې مسئلې جلا والی، د ساده ژبې کارونه، د انځورونو ښکلا او مناسبت له موضوع سره په اوسنۍ زمانه کې د دين لپاره بې ساری خدمت دی. د ماشومانو لپاره د لمانځه د زده کړې لپاره ډېر گټور کتاب دی.

د «د ماشومانو لپاره اسلامي لارښود» کتاب د «لمانځه لارښود» سره غبرگ يو او بل په ځانگړې توگه بشپړوي، چې د علمي محتوی له نظره د مسائلو اړيکي يو د بل سره ترتيب او سمبالونې يې ډېرې په زړه پورې، پوهونکې دي او ښه لارښود بلل کېږي. د پاک څښتن تعالی څخه غواړم چې ښاغلي سيد عبداللہ ولي زي ته د پوهې، استعداد او لاس ته خدمت کولو برکت او توفيق ورپه برخه کړي او د نوموړي دغه ديني خدمت په خپل دربار کې قبول او منظور وگرځوي.

په درناوی

پوهندوی عبدالاحد مسلم

د کابل د ښوونې او روزنې د پوهنتون اداري مرستيال او د اسلامي فرهنگ او

ثقافت د ځانگړې ښوونکي

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سپړنه

درنو هېوادوالو! زموږ هېواد په وروستيو دېرشو کلونو کې له ډېرو ناخوالو سره مخامخ شو او د وروستۍ دېرشکلنې غمبیزې په بهیر کې د هېواد ټولنيزې، پوهنيزې او کلتوري برخو ته نه جبرانه ډونکي زیانونه وراوښتي دي چې زموږ ماشومان او ځوان نسل یې له ډېرو ناخوالو سره مخامخ کړی دی او په ټولنه کې یې د نا پوهۍ گواښ رامنځ ته کړی دی.

ما د بناغلي سید عبداللّه ولي زي کتاب «د ماشومانو لپاره اسلامي لارښود» وکاته چې د ماشومانو لپاره د اسلام د پنځو ستنو په برخه کې یو ډېر غوره لارښود گڼل کېدای شي. دغه اسلامي لارښود په ښه او روانه ژبه لیکل شوی دی، د سکالو وپښنه یې په ډېره ښه توگه تر سره شوې ده او د لمانځه خوځښتونه (حرکات) په انځوریزه بڼه پکې سمبال شوي دي، چې دغه اسلامي لارښود یې د هر چا لپاره او په تېره بیا د ماشومانو لپاره ډېر په زړه پورې او د پوهې وړ گرځولی دی.

د اسلام مقدس دین بنسټيزې ستنې د طبيې کلیمه، لمونځ، روژه، زکات او د حج د فريضې تر سره کول دي، ځکه نو د اسلام د دغه رکنونو او په تېره بیا د لمانځه په اړه مالومات ډېر غوره گڼل کېږي، چې د انسان په ټولنيزې وده کې هر اړخيز اغېز لري، خو د اسلام د نورو ارزښتونو په اړه هم باید کتابونه وليکل شي چې د پښتو لمنه پرې درنه شي.

هر انسان چې د زړه له تله «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ» ووايي، نو مسلمان گڼل کېږي، په بالغ انسان لمونځ فرض دی او د ماشومانو په روزنه کې خپل گټور اغېز لري. روژه هم په بالغ مسلمان فرض ده، چې په کال کې د روژې په مبارکه میاشت کې د کال په بېلابېلو مودو کې په دوراني بڼه تر سره کېږي.

زکات په يو بالغ هونبیار مسلمان باندي فرض دی، يو شتمن مسلمان باید د خپلې کلنۍ گټې ۲،۵٪، د سوداگریزو شتو ۲،۵٪ برخه د زکات په بڼه او تر ۱۰٪ د غلجاو عشر په شکل د ټولني د پرمختگ او د ستونزو د حلولو لپاره ورکړي. د حج فريضه په هغه وخت کې تر سره کېږي چې يو انسان یې اقتصادي امکانات ولري، پورورې نه وي، کورنۍ یې بشپړه سوکاله ژوند ولري او گاونډيان یې د لوږې له گواښ سره مخامخ نه وي.

درنو هېوادوالو! موږ مسلمانان باید هڅه وکړو چې د اسلام ريښتني ارزښتونه خلکو ته څرگند کړو او خپل اولاد په ښه او اسلامي روحيه وروزو او ټولني ته یې وروپېژنو، نو په پای کې خپلې خبرې راغبرگوم او دا په گوته کوم چې دغه کتاب د ماشومانو او ځوان نسل لپاره يو گټور کتاب دی او د اسلام د پنځو رکنونو په اړه غوره مالومات لري، چې تاسو یې لوستلو ته رابولم.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

رَبِّ اجْعَلْنِي مَقِيْمَ الصَّلَاةِ وَ مِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَ تَقَبَّلْ دُعَاءً * رَبِّ اغْفِرْ لِي وَ لِيَا اٰلِيَّيْ وَ
لِلْمُؤْمِنِيْنَ يَوْمَ يُقْوَمُ الْحِسَابُ *

و من الله التوفيق

ډاکتر سید نصیر احمد

نیدرلند

د لوی او ښوونکي څښتن په نامه

یادونه

درنو لوستونکو! ما هڅه کړې چې د اسلام د پنځو رکنونو په اړه د ماشومانو لپاره د بېلابېلو کتابونو څخه لنډ مالومات راټول کړم چې گران ماشومان وکولی شي له هغه څخه گټه واخلي او زه دغه کتاب د خپل ښوونکي مرحوم سید مجیب احمد لمر روح ته ډالۍ کوم، چې تاسو په پیل کې د مرحوم سید مجیب احمد د ژوندلیک لوستلو ته رابولم.

د مرحوم سید مجیب احمد لمر ژوند لیک

سید مجیب احمد د سید عبدالاحد زوی، د سید عبدالواحد لمسی، د سید نور محمد کړوسی، د سید شېر محمد کودی او د سید لعل محمد پردی دی، چې د ۱۳۵۹ لمریز لېږدیز کال د سلواغې د میاشتې په شپږویشتمه نېټه د جوزجان ولایت د شبرغان په ښار کې زېږېدلې دی او د ۱۳۸۴ هـ ش کال د کوچني مبارک اختر په لومړۍ ورځ چې د ۱۳۸۴ هـ ش کال د لړم له ۱۲ سره سمون لري د بلخ ولایت د خلم ولسوالۍ د کفترخانې په سیمه کې د گاډي د اوبتلو له کبله په حق ورسېد (انالله و انا الیه راجعون).

مرحوم سید مجیب احمد د افغاني دودونو سره سم لومړی د بغدادی قاعدې په زده کړې په کور کې پیل وکړ او په ۱۳۶۵ هـ ش کال د شبرغان ښار د ابن یمین په ښوونځي کې شامل شو، د ژوند د ناخوالو له امله یې د ښوونځي لوستل هلته سر ته ونه رسېدل او د زده کړو لپاره د پېښور ښار ته کډه شو، چې په پېښور کې یې د ښوونځي تر څنگ د کمپیوټر او انگرېزي ژبې زده کړو ته هم اوږه ورکړه او په پوره بريالیتوب سره یې د ښو پايلو تر لاسه کولو سره ښوونځی او د کمپیوټر مسلکي زده کړې پای ته ورسولې، چې په پای کې د کمپیوټر او انگرېزي ژبې د ښوونکي په

توگه وگومارل شو. سید مجیب احمد همدا ډول د گنشمېر دیني کتابونو زده کړه له پلاره تر لاسه کړې ده.

سید مجیب احمد د ۲۰۰۲ م کال په پیل کې له مهاجرته بېرته هېواد ته راستون شو او په یوه غیر دولتي پولندي موسسه کې یې د کمپیوټر، اداري چارو او پلان جوړونې دنده پر غاړه واخیسته، چې په هېواد کې د ښوونځیو جوړولو او د ښوونې او روزنې په نورو برخو کې په کار بوخت و. سید مجیب احمد د دغو دندو تر څنگ د کانکور د آزمويي د تر سره کولو وروسته د ښوونې او روزنې پوهنتون د ادبیاتو په پوهنځي کې پوهنپال هم و.

د پولندي موسسې کارونه د افغانستان په ټولو ولایتونو او لرې پرتو سیمو کې تر سره کېدل او مرحوم سید مجیب احمد د زړه له تله د هېواد په بیارغاونو کې او د هېواد د بچیانو د خدمت لپاره ملا تړلې وه او د ښوونې او روزنې په بیارغاونو کې یې هر اړخیز زیار گاللی دی. د کارونو د ښه سمبالښت لپاره د هېواد بېلابېلو سیمو ته تللی او د ښوونځیو لپاره یې د سیمو حالات خپله څېړل او همدا ډول یې د ښوونې او روزنې د لارښووالي لپاره د جاپان هېواد په رسمي غوښتنه هغه هېواد ته سفر هم کړی و.

د سید مجیب احمد په غوښتنه او له پلان سره سم پولندي موسسې د افغانستان په بېلابېلو سیمو کې د ښوونځیو د جوړولو تر څنگ په ښوونځیو کې د څښاک د اوبو د ستونزو د لیرې کولو لپاره د سلهاو ژورو څاگانو په جوړولو لاس پورې کړی، چې افغان ماشومان ترې برخمن شوي دي.

د یادونې وړ گڼم، چې کله سید مجیب احمد په ۲۰۰۲ م کال کې هېواد ته راستون شو، نو د افغانستان د اداري سیستم د چارواکو لخوا ورته د کمپیوټري چارو په برخه کې د لوړپوړي چارواکي په توگه وړاندیز وشو، خو سید مجیب احمد دغه دندې ونه منلې او داسې یې ویل:

«په هېواد کې د ډېرو زیاتو ناخوالو له کبله ما ونشوای کولی چې ښوونځي په خپل هېواد کې پای ته ورسوم، نو ځکه زه ټولې هلې ځلې د ښوونې او روزنې په برخه کې کوم، چې تر څو د هېواد ټول بچیان په دې و توانېږي چې ښوونځي په خپل ټاټوبي او خپل هېواد کې پای ته ورسوي او له پوهې برخمن شي.»
درنو هېوادوالو! ما هم د دغه کتاب په لیکلو هڅه کړې، چې د خپل ښوونکي سید مجیب احمد یادون وکړم او د هغه د هیلو یوه وړه برخه پوره کړم، نو د هېواد

ماشومانو ته مې د اسلامي روځونو په برخه کې دغه لنډ لارښود وړاندې کړی، چې ماشومان ترې ګټه واخلي او ستاسو څخه یوه هیله لرم، چې د دغه کتاب په لوستلو سره زما د ښوونکي سید مجیب احمد لمر او د نورو وفات شوو وګړو روح ته دعا وکړئ!

بسم الله الرحمن الرحيم

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكَتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ
اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِأَسْتَاذِي
وَلِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ
بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ*
أَمِينَ

و من الله التوفيق

د لوی خدای په نامه

اسلامي لارښوونه

هغه پاک او معصوم ماشوم چې په خپره کې یې د ایمان نور برېښي او نوی او کلن شوی وي او په اته کلنۍ یې پښه اېښې وي، نو د اسلام په اړه ورسره گڼشمېر پوښتنې رامنځ ته کېږي، چې په ډېره مینه خپل پلار او یا ښوونکی پوښتی، چې ورته اسلامي لارښوونې وکړي او په دې تمه وي چې د پلار یا ښوونکي له اسلامي کړنو او پوهې نه گټه واخلي او ځان پرې پوه کړي.

یو ماشوم وروسته له اوه کلنۍ د ځان په شخصیت جوړولو پیل کوي او د ټولنیز ژوند او اسلامي ارزښتونو په اړه پوهېدل غواړي، ځکه نو خپل پلار یا ښوونکی له ځینو پوښتنو سره مخامخ کوي:

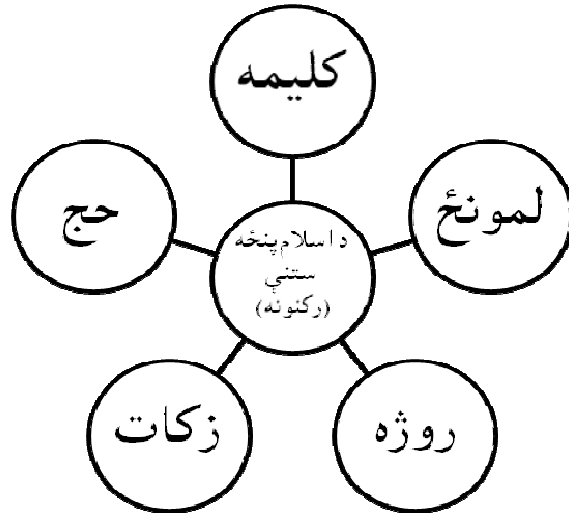
پوښتنه: پلار جانه! زه اوس لوی شوی يم، ښوونځي ته ځم او مینه لرم چې یو با ایمانه وگړی شم او د خدای پاک عبادت وکړم، خو نه پوهېږم څنگه هغه ته عبادت او لمونځ وکړم؟

ځواب: ډېر ښه گرانه! د شکر ځای دی، چې ته د اسلام په اړه مالومات غواړې او له خدای څخه مننه کوم چې یو څوک ستا په شان ښه اولاد ولري او بې له شکه حضرت محمد (ص) فرمایلي دي: «هر ماشوم

اصلاً مسلمان او په خدای مین زېږي، او دا مور او پلار دي چې له هغوی څخه یهودي، مسیحي یا مجوسي جوړوي.»

گرانه! ته هم په مسلمانانه کورنۍ کې زېږېدلې یې او یو ښه مسلمان یې چې له تا څخه به خدای او رسول خوښ وي.

په پیل کې باید ووايم چې اسلام پنځه ستنې لري، هر مسلمان چې ځان ته مسلمان وایي، باید دغه پنځه ستنې ومني او هغه باید په صادقانه توگه ترسره کړي، نو هغه وخت به هغه یو با ایمان وگړی وي. دغه ستنې د کلیمې ویل، د لمانځه ترسره کول، روژه نیول، زکات ورکول او د حج ترسره کول دي.

په دې ځای کې مخکې له دې چې د اسلام پنځه گونې ستنې تا ته دروپېژنم، د قرآن پاک آداب درښیم، د قرآن پاک تلاوت هم ډېر ثواب

¹ «کل مولود یولد علی فطرت الاسلام فابواه یهودانه او ی نصرانه او ی مجسانه»

لري، نو ځکه ټول مسلمانان بايد هغه ولوني او د قرآن کریم د لوستلو په آدابو بايد پوه شي.

د قرآن کریم د تلاوت آداب

له تلاوت نه مخکې د پاکوالي او نظافت پوره پوره خیال باید وساتل شي، له اوداسه پرته په قرآن کریم له لاس لگولو نه ځان په کلکه وساتئ، په پاک او صاف ځای کې کېنئ او تلاوت وکړئ.

د تلاوت په وخت کې قبلې ته مخ کړئ د قاعدې په شکل کېنئ یانې پلتری ووهئ او په ټیټ سر په پوره پام او د زړه له کومې او ادب سره تلاوت وکړئ. الله (ج) فرمایلي دي:

«کتاب انزلناه الیک مبارک لیدبروا ایته ولیتذکرا لوالالباب»

ژباړه: کتاب چې موږ تاسې ته درلېږلی له برکته ډک دی، چې هغوی پرې غور او فکر وکړي او د عقل څښتنان ترې پند حاصل کړي.

تر کومه ځایه چې کېدای شي د تجوید او ترتیل هم خیال وساتئ، حروف سم او صحیح اداء کړئ او په ورو ورو یې ولولئ، د رسول اکرم (ص) فرمان دی:

«په خپل آواز او لهجه قرآن کریم ښکلی کړئ.» (ابوداود)

رسول اکرم (ص) به یو یو حرف واضح او یو یو آیت یې جلا جلا لوست، د نبی اکرم (ص) لارښوونه ده:

د قرآن تلاوت کوونکي ته به د قیامت په ورځ ویل کېږي، چې په څنگه ورو او ښه آواز تا ښکلی او ښایسته قرآن لوست، هماغسې قرآن ولوله او د هر آیت په بدله کې دې یوه درجه لوړېږي، ستا د اوسېدو ځای ستا د تلاوت وروستي آیت ته نږدې دی. (ترمذي)

مه ډېر په لوړ آواز تلاوت کوئ او مه یې بیخي ورو ولولئ بلکې په برابره اندازه تلاوت وکړئ، د خدای (ج) لارښوونه ده:

«ولا تجهر بصلاتک ولا تخافت بها وابتغ بین ذالک سبیلا»

ژباړه: او په خپل لمانځه کې مه په ښکاره (جهر) تلاوت او مه یې ډوب ډوب کوئ، بلکې د دواړو په منځ کې لاره غوره کړئ.

د قرآن کریم تلاوت په ذوق او شوق او د زړه په مینه وکړئ؛ او دا باور ولرئ چې له قرآن کریم سره مینه له خدای (ج) سره مینه ده، نبی اکرم (ص) فرمایلي دي:

«زما د امت لپاره تر ټولو غوره عبادت د قرآن تلاوت دی.»

زیاتره وختونه د قرآن کریم په تلاوت مشغول اوسئ او هېڅکله د قرآن کریم له تلاوت نه مه سترې کېږئ، نبی اکرم (ص) فرمایلي چې د خدای (ج) لارښوونه ده:

کوم بنده چې د قرآن په تلاوت کې دومره مشغول وي چې له ما نه د دعا غوښتلو وخت و نه لري، نو زه ورته د دعا پرته، تر دعا غوښتونکو زیاته ورکوم. (ترمذي)

نبی اکرم (ص) فرمایلي:

بنده د قرآن کریم د تلاوت په وسیله خدای (ج) ته نږدې کېږي. (ترمذي)
محمد (ص) د قرآن کریم تلاوت ته د مومنانو د هڅولو لپاره دا هم فرمایلي دي:

«کوم سړي چې قرآن کریم ولوست او هره ورځ یې تلاوت کوي، د هغه مثال داسې دی لکه د مشکو ډک زنبیل چې د هغې خوشبویي څلورو خواو ته خپرېږي او چا چې قرآن لوستی وي او بیا یې تلاوت نه کوي د هغه مثال داسې دی لکه د مشکو ډک بوتل چې سر پوښ یې بند کړای شوی وي. (ترمذي)

د قرآن کریم تلاوت یوازې د هدایت غوښتنې په خاطر وکړئ. خلک د ځان معتقد کول، خپل ځان په خلکو کې نامتو کول او د خپلې دینداري له شهرت نه په کلکه ځان وژغورئ. دا بې اندازې خرابې موخې دي او د دې موخو لرونکي د قرآن د تلاوت کوونکي له هدایت نه محروم او بې برخې وي.

هرکله چې وخت پیدا کړئ تلاوت وکړئ خو د تهجد لمانځه پر وخت د قرآن کریم د تلاوت کوښښ وکړئ. د دې وخت تلاوت تر نورو ټولو وختونو غوره دی او د مؤمن باید دا هیله وي چې د تلاوت تر ټولو غوره مرتبه حاصله کړي.

له دريو ورځو نه په کم وخت کې د قرآن کریم د ختمولو کوښښ مه کوئ، رسول اکرم (ص) فرمایلي دي:

چا چې له دريو ورځو نه په کم وخت کې قرآن کریم ولوست هغه بيخي قرآن کریم و نه پيژانده.

د قرآن کریم د عظمت او لویوالي احساس ولرئ او لکه څنگه مو چې د ښکاره چټلتیا د لرې کولو خیال ساتلی همداسې له زړه نه بد خیالونه، بې کاره وگڼئ او ناپاکې هیلې له زړه وباسئ، کوم زړه چې ناپاک او له بې کاره خیالاتو او ولولو نه ډک وي، په هغه کې نه د قرآن عظمت او پاکوالی کیناستلای شي او نه هغه د قرآن مجید په حقایقو او معارفو پوهیدای شي.

حضرت عکرمه (رض) به چې کله قرآن مجید بیرته کاوه نو زیاتره وختونه به بې هوشه کیده او فرمایلي به یې دا زما د جلال او عظمت څښتن الله (ج) کلام دی.

د تلاوت پر وخت دا یقین په زړه کې وساتئ چې که د ځمکې پر مخ انسان ته هدایت په برخه کیدای شي، نو یوازې د همدې کتاب په

وسيله ممکن دی او د همدې ډول تصور له مخې د قرآن مجید د لوستلو پروخت فکر وکړئ او پر حقیقتونو او حکمتونو یې د پوهېدلو هڅه وکړئ. ژر ژر تلاوت مه کوئ، بلکې د ځان له پوهولو سره سره د قرآن کریم تلاوت خپل عادت وکړئ. او د غور او فکر کولو کوښښ وکړئ، حضرت عبدالله بن عباس (رض) به فرمایلي چې زه د «القارعه» او «القدر» په څېر کوچني کوچني سورتونه له پوهې او تدبر سره لوستل تردې غوره گڼم چې د «البقره» او «آل عمران» په څېر اوږدو اوږدو سورتونو تلاوت وکړم او پرې هېڅ پوه نه شم، نبی (ص) یو ځلي ټوله شپه هم دا یو آیت تکرار او:

إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عَبْدَاكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (۱۱۸) (المائده)

ژباړه: ای خدایه که ته دوی په عذاب کړې، نو دا ستا بنده گان دي او که ته دوی وبښې، نو ته خورا غالب او بې اندازې د حکمت څښتن یې. له دې عزم سره د قرآن کریم تلاوت وکړئ چې زه باید له دې احکامو سره سم خپل ژوندون بدل کړم او د دې د لارښوونو په رڼا کې خپل ژوندون جوړ کړم او بیا چې کومې لارښوونې درته وشوې، له هغې سره د خپل ژوندون سمولو او له گناهونو نه د خپل ژوندون د پاکولو پرله پسې کوښښ وکړئ. قرآن مجید به د آئینې (هېندارې) په څېر ستاسې هر داغ او خیرې تاسې ته در ښکاره کوي، نو اوس دا ستاسې کار دی، چې تاسې له دغو خيرو، چرک او داغونو نه خپل ځان پاک کړئ.

د تلاوت په موده کې د قرآن مجید له آیتونو نه د اغیز اخستلو هم کوښښ وکړئ، چې کله د رحمت، مغفرت او د جنت د نعمتونو یادونې لولئ ښه خوشاله شی او چې کله د خدای (ج) د قهر او غضب او د

جهنم د عذاب وپرونکې يادونې لولئ نو پکار ده چې بدن مو ورپردي، اوبنکې مو بې اختياره له سترگو را روانې شي او زړه مو د ملامتيا پر توبو وژاړي، چې د مؤمنانو د برياليتوبونو حالات لولئ، نو پکار ده چې خپره مو وغورږې او چې کله د قامونو د تباهي او بربادۍ حالات لولئ نو غمجن شئ، چې د وعيد او ويرې آيتونه لولئ، نو وينستان مو بايد پر بدن ودرېږي او چې د زيرې او بشارت آيتونه تلاوت کوئ، نوروح مو پکار ده د شکر پر ولولو خوشاله شي. له تلاوت نه وروسته دعا وکړئ، د حضرت عمر (رض) د دعا الفاظ دا دي:

«اللهم ارزقني التفكير والتدبر بما يتلوه لساني من كتابك والفهم له، والمعرفة بمعانيه والنظر في عجائبه والعمل بذلك ما بقيت، انك على كل شيء قدير»

ژباړه: خدايه! زما ژبې چې ستا له کلام نه څه تلاوت کړي، توفيق را کړې چې زه په کې غور او فکر وکړم، الهي ماته پکې پوهه راکړې، ماته يې د مفهوم او معانيو پيژندنه را په برخه کړې او د عجايباتو د ميندلو سترگې او ليد يې راکړې، او تر څو چې ژوندی يم توفيق راکړې چې زه پرې عمل وکړم، بې شکه چې ته پر هر څه قادر يې.

² اصلاحي، مولانا محمد يوسف: په اسلام کې د ژوندانه آداب: د الهدی اداره، پېښور: ۱۳۷۱، ژباړه: سيد فضل مولا لتون

کليمه

کليمه د اسلام لومړۍ ستنه (رکن) ده چې هر مسلمان بايد هغه ولوني او په هغې بشپړ ايمان ولري. دلته زه د طبيې کليمه او شهادت کليمه ليکم، تاسو يې له ياده زده کړئ او هر کله يې د ځانه سره ولونئ.

د طبيې کليمه:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ»

ژباړه: خدای (ج) یو دی او محمد (ص) د هغه استازی دی.

د شهادت کليمه:

«أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»

ژباړه: شاهدي ورکوم چې خدای یو دی او شریک نه لري او شاهدي ورکوم چې محمد (ص) د هغه بنده او استازی دی.

لمونځ

لمونځ د اسلام دويمه ستنه (رکن) ده، آيا تاسو په دې پوهېږئ چې لور او زوی بايد په اوه کلنۍ کې لمونځ وکړي، چې د هماغه سن څخه ښه او سالم شخصيت ټولني ته وړاندې شي؛ او آيا تاسو په دې پوهېږئ چې محمد (ص) فرمايلي: «په ماشومتوب کې ماشومانو ته د دين اصول، د اسلام ارکان او شرعي احکام ورزده کړئ» د بېلگې په توگه حضرت محمد (ص) فرمايلي دي: «کله مو چې ماشومان اوه کلن شول نو هغوی لمانځه ته وهڅوئ، او کله چې هغوی لس کلن شول

هغوی تنبع کړئ (ولمسوی) چې لمونځ اداء کړي او د هغوی ځای بېل کړئ.»

گرانو ماشومانو د همدې لپاره تاسو باید سر له اوسه د خدای عبادت وکړئ او په دې پوه شئ چې پلار، مور، خپلوان او ښوونکي د ماشومانو د ژوند مسؤلیت لري. خو کله چې ماشوم لوی شي باید خپله شرعي احکام او دساتیر زده او ترسره یې کړي.

له هر مسلمان ماشوم سره داسې پوښتنې، چې دیني احکام او دساتیر په څو کلنۍ او په چا فرض دي پیدا کېږي، نو پلار، مور او یا ښوونکي مسؤلیت لري چې باید سم ځواب ماشوم ته ورکړي او ورته یې تشریح کړي.

لمونځ او د اسلام نور احکام په هغه مسلمان چې عاقل، بالغ او پاک وي، فرض دي. مگر په کافر، لېوني، ماشوم او هغه ښځه چې د حیض یا نفاس په حالت کې وي فرض نه دي. مگر په هغه چا چې اول مسلمان او بیا کافر شي (مرتد) او یا قصدي او پخپله هیله لېونی یا بېهوش شي، لمونځ فرض دی، که چېرې په وخت لمونځ نه کوي باید قضا یې اداء کړي.

اسلامي علما وايي چې په زرينه وو کې د بلوغ نښه احتلام (په خوب کې د مني وتل) دي چې معمولاً په ۱۵ کلنۍ کې پېښېږي او په ښځينه وو کې حیض (مياشتنۍ عادت) دی چې معمولاً وروسته له ۱۲ کلنۍ څخه پيل کېږي. په حنفي مذهب کې هر وگړی چې ۱۵ کلنۍ ته ورسېږي بالغ گڼل کېږي.

هر با ایمانه ماشوم په دې فکر کې وي چې مسلمان دی او په دې هڅه کې وي چې باید الهی عبادات په ښه توگه ترسره کړي او هلې ځلې

³ د حاکم او ابو داود له روایت څخه

کوي چې هر هغه څه چې ترسره کوي باید په سمه توگه یې زده کړي. په دې برخه کې ستاسو پام د یو ماشوم او پلار خبرو او سپارښتونو ته رااړوم.

پوښتنه: پلاره زه اوس د ماسپښین لمانځه د ترسره کولو لپاره تیاری لرم، تاسو ماته لارښوونه وکړئ ترڅو یې ترسره کړم.
ځواب: ډېر ښه زویه! لکه څنگه چې د لمانځه یو شرط پاکي ده، د همدې کبله د ټولو څخه مخکې لومړی اودس باید سم زده کړي، نو ځکه له اوداسه څخه پیل کوؤ.

اودس

اودس د ځان د پاکۍ لپاره ترسره کېږي. پرته له اوداسه لمونځ سم نه دی. مسلمان باید له رفع حاجت څخه وروسته موضع په کاغذ تشناب او یا لوټه پاکه کړي، که کله فضله مواد له ځای څخه یې تیت شوي وؤ نو استنجاء واجب او که نه سنت ده. مگر هغه څوک چې د جنابت او یا هغه ښځه چې د حیض او یا نفاس په حالت کې وي، د دغه حالت په ختمېدو کې باید غسل وکړي. وروسته بیا اوداسه ته وار رسي چې هغه هم په لاندې ډول ترسره کېږي.

د اوداسه ځانگړتیاوې

۱- لومړی په زړه کې د خدای د خوښې او اوداسه نیت وکړه:

«نیت کړم چې اودس ترسره کړم ترڅو له نجاست څخه پاک،

خدای (ج) ته نږدې شم او لمونځ پرما روا شي.»

وروسته له نيتۀ «بسم الله الرحمن الرحيم» ووايه او بيا خپل لاسونه تر مړونده پرېمينځه:

۲- درې ځلې خپله خوله په اوبو پرېمينځه او غاښونه مسواک کړه. کله چې مسواک نه وي د شهادت (سبابه) په گوته خپل غاښونه پاک کړه.

۳- درې ځلې خپله پزه په اوبو پرېمينځه

⁴ د هرې کړنې د ښه ترسره کولو لپاره نيت اړين دى او اودس هم يوه ديني کړنه ده، نو ځکه د اوداسه لپاره نيت ښه دى.

۴- درې ځلې مخ پرېمينځه او طيبه کلمه ووايه. څوک چې ډېره ډېره لري بايد خپلې گوتې تر ډيرې لاندې او مخ ته ورسوي او هغه وموښي.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

۵- اول ښى او بيا کين (چپ) لاس تر څنگل (آرنج) پورې درې ځلې پرېمينځه که کله مو گوتې او يا ښځو نور ښځينه زيورات په لاس

کړي وي نو د هغې ځای دې وښوروي تر څو اوبه د پوست سر ته ورسې.

۶- لاسونه په اوبو لاندې او خپل سر مسحه کړه، په دې بڼه چې لاسونه له ټنډې څخه څټې خوا ته یوسې او مسحه یې کړې بیا لاسونه واپاره او د سر پاتې برخه مسحه کړه.

۷- په لمدو لاسونو خپل غوږونه او غاړه مسحه کړه.
۸- لومړی ښی او بیا کیڼه (چپه) پښه تر ښنگري (بجلك) درې ځلې پریمینځه او په خپله کوچنۍ گوته د پښو د گوټو منع پاک کړه.

داوداسه له بشپړېدو وروسته د لاندینۍ دعا د ویلو سپارښت کېږي:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ
سُؤْلَةُ اللَّهِ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ

(د مسلم او ترمذي څخه روایت)

ژباړه: شهادت ورکوم چې خدای یو او شریک نه لري او شهادت ورکوم چې محمد (ص) د هغه بنده او را استول شوی دی. خدایه ته ما د پاکانو او توبه کارانو په ډله کې وشمېرې.

د یادونې وړ ده چې اودس باید پرله پسې ترسره شي یعنې د کړنو (د غړو د مینځلو) تر مینځ وخت یې زیاد نشي.

• د اذان، تکبیر، د خطبې لوستلو، د دین تعلیم، د خدای ذکر، د خوب څخه د وینېدو، د عرفات په میدان کې تمېدل، په صفا او مروه کې د گډوډی او د ډوډۍ څخه مخکې وختونو کې اودس سنت دی. دا به ښه وي چې څوک هر وخت اودس ولري.

- د ټولو لمونځونو لکه فرض، واجب، سنت، نفل، جنازه او د قرآن د تلاوت د سجدې لپاره اودس فرض دی.
- د کعبه له تاوېدو څخه او قرآن ته د لاس وروړو لپاره اودس واجب دی.
- د غسل او ویده کېدو څخه مخکې اودس سنت دی.

پوښتنه: گرانه پلاره! په اوداسه کې کوم شيان فرض، کوم سنت او کوم مستحب دي.

ځواب: له دې نه چې دين ته علاقه ښکاره کوي ډېر خوښ يم. اوس په واضح توگه د اوداسه فرضونه، سنتونه او مستحبونه درته وایم.

د اوداسه فرضونه:

- ۱- د مخ مینځل (د یوه غوږ د نرمې څخه د بل غوږ تر نرمې او د وینستانو (د پای څخه د زڼې تر لاندې) پورې.
- ۲- د لاسونو مینځل تر څنگل (آرنج) پورې.
- ۳- د سرد څلورمې برخې مسحه.
- ۴- د پښو مینځل تر ښنگري (بجلکه) پورې.

د اوداسه سنتونه:

- ۱- د لاسونو مینځل تر مړونده پورې.
- ۲- د «بسم الله الرحمن الرحيم» ویل د لاسونو د مینځلو پړوخت.
- ۳- د خولې مینځل او د غاښونو مسواک کول.
- ۴- د پزې مینځل (استنشاق).
- ۵- د غوږونو مسحه.

- ۶- د گوتو په مرسته د ریرې خلال (یعنې په لمدو گوتو د ریرې لمدول).
- ۷- د لاس په کوچنۍ گوته د پښو د گوتو د مینځ پاکول.
- ۸- درې ځلې د هرې برخې مینځل.
- ۹- د ټول سر مسحه.
- ۱۰- د اوداسه په پای کې د پورتنۍ ذکر شوي دعا ویل.
- ۱۱- د اعضاو په ترتیب سره مینځل.
- ۱۲- د اعضاو پرله پسې مینځل.

د اوداسه مستحبونه:

- ۱- نیت
  - ۲- په اوداسه کې د پورته یاد شوي ترتیب ته پام نیول.
  - ۳- د لاس او د پښو د ښۍ خوا مینځل په لومړي ځل او بیا د کینې (چپې) خوا پرېول.
  - ۴- د غاړې مسحه.
- اودس تر هغه سم دی چې مات نشي، که کله اودس مات شي بیا اودس سم نه دی او د اوداسه د ماتېدو سببونه په لاندې ډول دي:
- ۱- د انسان له مخه (میتيازي) یا څټه د څه شي (باد یا فضله مواد) وتل.
  - ۲- کانگه کول (استفراق) دومره چې خوله له کانگې ډکه کړي.
  - ۳- وینه، چرک یا نور شيان چې له بدن څخه خارجېږي او د بدن بل ځای ته سرایت کوي.
  - ۴- خوب چې سړي په څه شي تکیه کړي وي. داسې تکیه چې کله لرې شي هغه سړی وینښ شي.
  - ۵- بې سدي یا بېهوشي.

۶- د لمانځه په وخت کې په لور غږ (قهقهه) خنډل.

۷- لیونتوب

پوښتنه: پلار جانه! د اوداسه اوبه باید څنگه وي؟

ځواب: د راده، حوض، چینې، پمپ، باران او واورې په اوبو اودس کېږي مگر د مېوې، شربت، سرکې، گلاب، شوروا او داسې نورو، په اوبو اودس نه کېږي. هغه اوبه چې چټلې یا یو ځل ترې کار اخیستل شوی وي د کارولو نه دي.

تیمم

پوښتنه: پلار جانه! که چېرته په کوم ځای کې اوبه نه وي او یا هم څوک د اوبو د کارولو څخه زیانمن شي، نو څه وکړي؟

ځواب: په دغسې حالاتو کې کولای شي د اوبو پر ځای په پاکه خاوره تیمم وکړي، په پاکه خاوره اودس کولو ته تیمم وايي. تیمم هغه چاته چې ناروغه وي، يعنې د اوبو د کارولو نه زیانمن شي یا اوبه ورڅخه یو مايل لرې وي او ونشي کولای هغه ته لاس رسې پیدا کړي، جایز دی.

پوښتنه: پلار جانه! تیمم په سمه توگه څنگه ترسره کېږي؟

ځواب: تیمم په دې بڼه ترسره کېږي:

په تیمم کې نیت فرض دی. نوڅکه باید د ټولو د مخه داسې نیت وکړي:

«نیت کرم چې تیمم ترسره کړم ترڅو له نجاست څخه پاک،

خدای (ج) ته نږدې شم او لمونځ پرما روا شي.»

وروسته له نیته «بسم الله الرحمن الرحيم» ووايه او بیا د خپلو لاسونو ورغوی په پاکه خاوره یا لکه خاوره غوندې شي (څښته، تیرې، شگه، گچ، رانجه او .....) ووهه او خپل مخ پرې مسحه کړه. وروسته بیا د دویم ځل لپاره خپل لاسونه په خاوره ووهه، لومړی خپل نسی لاس د کین لاس په ورغوي د گوتو له څوکو د څنگل تر څټه او بیا کین لاس د نسی لاس په ورغوي مسحه کړه.

هغه شیان چې اودس ماتوي هماغه شیان تیمم هم ماتوي: تیمم په لرگي، وسپنه، سره زر، سپین زر، مس، بنسینه، ذغال، کاغذ، نیلون او نورو پلاستيکي اجناسو باندې چې د خاورې له جنسه نه دي، نه ترسره کېږي.

مسحه

پوښتنه: گرانه پلاره! د بوتانو یا د ځان د ټیپي شوي برخې مسحه څنگه ترسره کېږي؟

ځواب: گرانه زویه! څوک چې کله غواړي اودس وکړي، کولای شي د بوتانو (په دې شرط چې تر بننگري پورې وي) په سر مسحه وکړي. خو باید له اغوستو څخه مخکې یې پښې پاکې مینځلې وي او پښې یې له بوتانو نه وي ایستلې. دغه کړنه (عمل)، د مسافر لپاره درې ورځې اود مقیم لپاره یوه ورځ جایزه ده.

⁵ په الهدایه کتاب کې راغلي کله مو چې تیمم وکړ کولای شئ په هغې څومره چې وغواړئ فرض یا سنت لمونځونه وکړئ او په هغه کې کوم محدودیت نشته «ویصلی بتیممه ماشاء من الفرائض و النوافل» د کتاب د بیا لیکنې د پایڅوړ څخه ⁶ احنافو د مسافرت حدود ۸۹ کیلومتره ټاکلی دی.

د مسحې ماتېدونکي شيان هماغه د اوداسه ماتېدونکي څيزونه دي. که چېرې مسحه ماته شي نو بايد پښې بېرته له سره پريمينځل شي. د ځان په هغه برخه چې ټپي يا ماته شوې وې مسحه جايز ده او د پښو مسحې غوندې ده، يعنې د اوداسه په وخت کې ټپي يامات ځای مسحه کړئ.

اذان او اقامت

پوښتنه: پلار جانه! داسې ويل کېږي چې د لمانځه نه مخکې اذان او اقامت شته که تاسو د هغې د حکمت او ځانگړتياوو په اړه څه ووايئ؟

ځواب: هوزويه! اذان اصلاً د لمانځه د وخت د رارسيدو اعلان دی چې يو مسلمان يې نوروته کوي او ځانگړي کلمات لري. اذان د پنځوگونو لمونځونو او د جمعې د لمانځه لپاره سنت دی. څوک چې غواړي اذان ووايي، مخ قبلې ته اړوي او خپلې گوتې د غوږ په نرمه برخه اېږدي او وايي:

اللَّهُ أَكْبَرُ (څلور ځلې)

خدای متعال او ترهر څه لوی ذات دی

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (دوه ځلې)

شهادت ورکوم چې خدايي، يوازي د واحد خدای لپاره ده بل چاته نه ده

أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ (دوه ځلې)

شهادت ورکوم چې حضرت محمد د خدای رااستول شوی پيغمبر دی

حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ (دوه ځلې)

د لمانځه لوري ته راشئ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ (دوه ځلې)
د ځان ژغورنې (رستگاری) لوري ته راشئ
اللَّهُ أَكْبَرُ (دوه ځلې)
خدای متعال او ترهر څه لوی ذات دی
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
بې له الله نه هېڅ خدای نشته.

مؤذن (اذان ويونکی) بايد د «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ» په وخت کې مخ بڼې خواته او د «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ» په وخت کې مخ کيښي خواته و اړوي. د سهار په اذان کې وروسته له «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ» څخه «الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النُّوْمِ» يعنې لمونځ له خوب نه ښه دی، ويل کېږي. وروسته پاتې اذان ويل کېږي.

د «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ» او «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ» په اورېدو سره اورېدونکی بايد په آرام غږ «لا حول ولا قوة الا بالله» ووايي. د سهار په لمانځه کې د «الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النُّوْمِ» په ځواب کې «صَدَقْتَ وَبَرَرْتَ» ووايي. د اذان په پای کې دغه مسنونه دعا ووايي:

«اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَالْدَّرَجَةَ الرَّفِيعَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ وَارْزُقْنَا شِقَاعَتَهُ» (بخاري)

ژباړه: خدايه! ددغه کامل دعوت او ترسره شوي لمانځه په حق کې، محمد (ص) ته فضيلت او رفيع درجه ورکړې او هغه ته هغه د

محمودی مقام ورکړې چې تا ورسره وعده کړې، د هغې شفاعت زموږ په نصیب وگرځوي او ته هیڅ کله وعده خلافې نه کوي. اقامه هم دلمانځه دپیل څخه وړاندې په جومات کې د حاضر و مقتدیانو لپاره ویل کېږي او الفاظ یې هماغه شان لکه اذان دي، مگر وروسته له «حی علی الفلاح» څخه «قد قامت الصلاة» دوه ځله ویل کېږي. د اذان او اقامې تر مینځ باید زماني واټن شته وي، یوازې د ماښام په لمانځه کې وروسته له اذان څخه اقامه ویل کېږي. د اقامې او اذان ویل پرته له اوداسه مکروه دي.

لمونځ

له اوداسه او اذان څخه وروسته د لمانځه اداء کولو ته وار رسېږي. نو باید لمونځ سم زده او تر سره شي، نو ځکه د هر مهال د لمانځه سم تر سره کول ډېر غوره گڼل کېږي.

د لمانځه شرطونه

پوښتنه: پلار جانه! هیله کوم ماته هغه شرطونه ووايه کوم چې باید تر لمانځه مخکې او د لمانځه په وخت کې په پام کې ونیول شي؟
 ځواب: ډیر ښه گرانه زویه، د ښه لمانځه د تر سره کولو لپاره اسلام ځینې شرطونه لري چې په لاندې ډول دي:
 اودس، دځان پاکوالی، دکالیو پاکوالی، دلمونځ د لوستلو د ځای پاکوالی، دعورت پوښول، نیت، دلمانځه د لوستو وخت او د قبلي لورې ته درېدل.

یعنې لمونځ کونکی باید جنب نه وي او اودس هم ولري، ځان، کالي او دلمونځ لوستلو ځای باید چټل نه وي، عورت یې پوښول شوی وي او دلمانځه وخت را رسیدلی وي، د لمونځ کولو نیت ولري او د قبلي په لورې ودرېږي.

که څوک په بیړۍ (کښتۍ) یا په الوتکه (طیاره) کې وي، او دلمانځه د قضا کېدو امکان رامنځ ته شي، نو هغه دې لمونځ وکړي، که څه هم د بیړۍ یا الوتکې سمت او جهت تغیر کوي.

که کله چا د قبلي لورې ونه موند او نه یې هم څوک پیدا کړل چې ترې وپوښتي، نو په خپل حدس دې یوه لورې ته ودرېږي، لمونځ دې تر سره کړي. که د لمانځه له تر سره کولو وروسته وپوهید چې لمونځ یې غلط لورې ته تر سره کړی، پروا نه لري. خو که د لمانځه د لوستلو په وخت کې وپوهید نو خپل لورې دې وگرځوي.

د لمانځه وختونه

پوښتنه: پلار جانه! آیا امکان لري چې راته د پنځه گونو لمونځونو وختونه راوښيي او راته ووايي چې په کومو وختونو کې لمونځ مکروه دی؟

ځواب: گرانه زویه! دسهار د لمانځه وخت د صادق سهار له سپرغې (سپېده دم) څخه تر سبا وونه (طلوع) پورې دی.

⁷ په بیړۍ (کښتۍ)، الوتکه (طیاره)، حیوان او یا بل خیز باندې لمونځ کول پرته له شرعي عذر څخه جواز نه لري او یوازې کولای شي نفل لمونځونه اداء کړي، بدون د عذر څخه لمونځ په سواره حالت کې جواز نه لري.

د ماسپښين لمونځ د هغه وخت څخه چې لمر د آسمان له نيمايي اووښتی او لويديز (مغرب) خواته نژدې شي، پيل کېږي او تر هغه وخت دی چې د يوشې سېره، دوه برابره شي.

د مازديگر لمونځ د ماسپښين لمونځ د ختمېدو څخه دلمر تر لوېدو (غروب) پورې دی.

د ماښام لمونځ د لمر له لوېدو (غروب) څخه د شفق تر لوېدو (غروب) پورې او د ماسختن لمونځ د شفق له لوېدو (غروب) څخه د صادق سهار تر سبا وونه (طلوع) پورې دی.

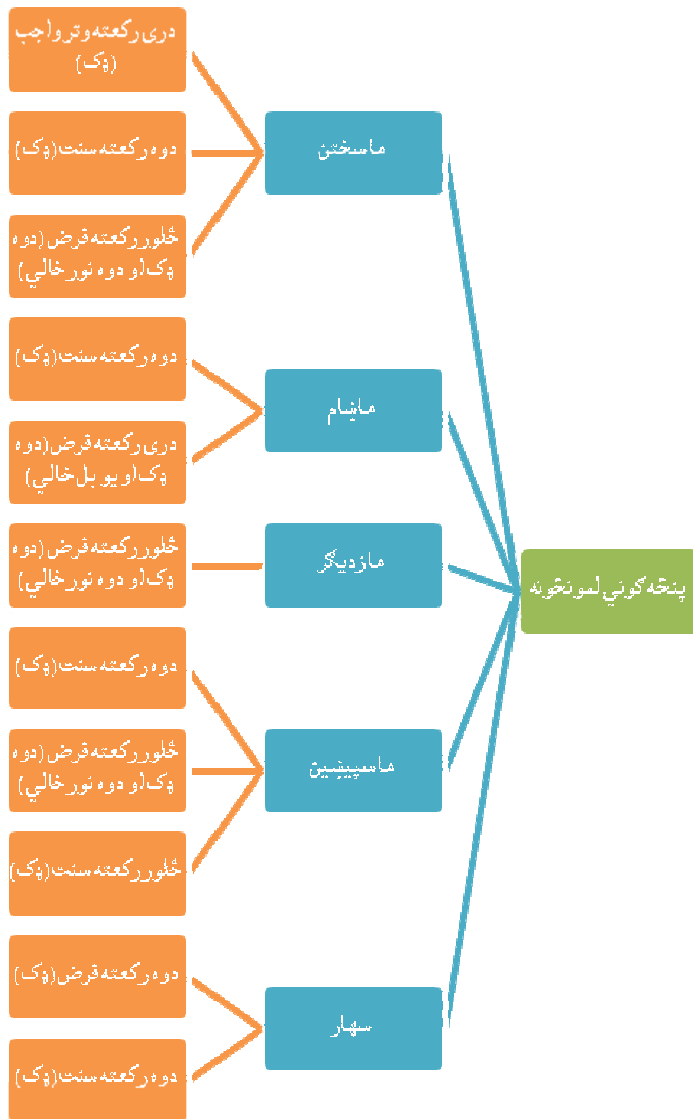
خوپه دريو لاندنيو وختونو کې لمونځ کول که سنت وي او که فرض او که د تلاوت سجده هم وي، تحريمي مکروه دی.

۱. کله چې لمر راپورته کېږي تر هغه وخته چې زيری يې بشپړ شوی نه وي او دلمر رڼا تر هغه چې بشپړه نه وي څرگنده شوې.

۲. د غرمې له ۱۲ بجو څخه تر هغه وخته چې لمر د ناستې (مغرب) خواته نه وي مايل شوی. (زوال)

۳. په هغه وخت کې چې لمر ورو ورو سور رنگ اخلي او مخ په ناستې (غروب) وي.

يادونه: د سهار په لمانځه کې لومړی دوه سنته او بيا دوه فرضه ويل کېږي، د ماسپښين په لمانځه کې لومړی څلور رکعتنه سنت، بيا څلور رکعتنه فرض او په پای کې دوه رکعتنه سنت ويل کېږي. د مازديگر لمونځ څلور رکعتنه فرض دی. د ماښام په لمانځه کې لومړی درې رکعتنه فرض او بيا دوه رکعتنه سنت تر سره کېږي. د ماسختن په لمانځه کې لومړی څلور رکعتنه فرض، بيا دوه رکعتنه سنت او په پای کې درې رکعتنه و تر واجب لمونځ تر سره کېږي.

د لمانځه د ترسره کولو ترتیب:

اوس ماسپښین دی او لمونځ کوونکی سړی باید لاندې ترتیب په پام کې ونیسي:

۱. د ماسپښین د لمانځه د څلور رکعتو فرضو د ترسره کولو نیت په زړه کې ولري. دا به ښه وي چې په ژبه هم نیت ووايي او داسې نیت وتړي:

« نیت مې کړی د زړه له اخلاصه، اداء کوم څلور رکعتو فرض لمونځ په دې حاضر وخت د ماسپښین، مخ مې د کعبې شریفې په لوري، خاص الله لپاره، الله اکبر» او لاسونه سر ته پورته کړه، بته گوته د غوږونو له نرمۍ سره ونښلوه.

۲. وروسته له نیت په بني لاس کین لاس ونیسه او د نامه لاندې یې کېږده، او وروسته بیا لاندې دعا ووايه:

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ»

ژباړه: خدایه! پاکي ستا لره ده، او مور ستا ستاینه کوو، ستا نوم با برکته او ستا شأن عظیم دی، ستاینه او حمد ستا د لوی والي لپاره دی، هیڅ معبود پرته له تا نشته.

که څوک په جومات کې لمونځ کوي یعنې مقتدي وي چوپ دې ودرېږي او سورة فاتحه ته دې په آرامه غوږ ونیسي. د دې سورة په پای کې دې «آمین» ووايي.

خو کله چې مقتدي نه وي، بیا دې:

«اعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»

ژباړه: له شړل شوي شیطان څخه خدای (ج) ته پناه وړم.

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»

ژباړه: دلوی او ښوونکي څښتن تعالی په نامه

وروسته بیا سورة فاتحه او د قرآن پاک یوه بله سورة یا څو آیتونه لوستل کېږي.

د فاتحې سورة

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۱) الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۲) مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (۳)
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (۴) اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (۵) صِرَاطَ
الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ «۶» غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (۷) آمين.
ژباړه: ستاينه هغه خدای لره ده چې ددې نړۍ خاوند دی *بښونکی او
مهربانه دی *د جزا د ورځې خاوند دی *يوازې تا ته عبادت کوو او
يوازې له تا څخه مرسته غواړو *مورته د سمې لارې هدايت وکړه *د
هغو کسانو لاره چې تا نعمت ورکړې *او نه د هغو کسانو لاره چې ته
پرې په قهر شوی يې او له لارې وتلي دي *

بله سورة:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ
كُفُوًا أَحَدٌ (۴)
ژباړه: ووايه خدای يو دی * غني او بې نياز دی * څوک له هغه څخه نه
دي زيږيدلي او نه دی له چا څخه زيږيدلی دی * او هيڅوک د هغه په
شان نشته، يوازې او يو دی.

کوچنۍ سورة يا د قرآن پاک څو آيتونه د فرض لمونځونو په دوؤ
لومړيو رکعاتو او د سنت او نوافلو په ټولو رکعاتو کې ويل کېږي خو
د فرض لمونځونو په دوؤ وروستيو رکعاتو (ماسپښين، مازديگر،
مانبام او ماسختن) کې يوازې د فاتحې سورة لوستل کېږي.

۳. د «الله اکبر» په ويلو رکوع ته ټيټه شه خپل لاسونه په گونډو کېږده
(رکوع) او درې ځلې «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ» يعنې «زما خدای لوی،
پاک او منزله دی» کولای شې «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ» له دريو څخه هم
زيات ولولې مگر بايد طاق وي يعنې ۵، ۷، ۹ وي.

۴. وروسته بيا نيغ ودرېږه او خپل لاسونه خوشې کړه او ووايه:
«سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ»

ژباړه: «خدای د هغې چا ستاينه اوري چې هغه ستايي، ای خدایه!
شکران او ستاينه ستا لپاره ده»

که کله مقتدي وي فقط «رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ» ووايه.

۵. بيا «الله اكبر» ووايه او سجدي ته كښته شه، يعنې لومړی گونډې، بيا لاسونه او وروسته بيا ټنډه او پزه په ځمكه كېږده. گوتې بايد په عادي حالت كې د قبلې لورې ته او دواړه لاسونه د مخ په دواړو خواو كې موازي كېښودل شي. څنگل (آرنج) او ليچې (ساعد) بايد له ځمكې نه فاصله ولري او خپتې ته نږدې نه وي. د پښې گوتې بايد په ځمكه او قبلې خواته وي. په دې حالت كې درې ځلې «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلَى» يعنې (د ټولونو ښه پاك او منزه خدای دی) ووايه، خو «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلَى» كيدای شي زيات شي، مگر بايد طاق وي، يعنې ۳، ۵، ۷، ۹ وي.

۶. وروسته له سجدي څخه په ترتيب ټنډه، پوزه او لاسونه پورته كړه او كېنه، داسې كېنه چې پښې پښه ولاړه او كينه (چپه) پښه پرته وي. لاسونه په گونډو داسې كېږده چې گوتې په گونډو راشي.

۷. د «الله اكبر» په ويلو سره بيا سجدي ته كښته شه او درې ځلې «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلَى» ووايه.

۸. وروسته له «الله اکبر» څخه دویم رکعت، د لومړي رکعت په شان ولونه. د دویم رکعت له سجدي څخه وروسته په ځای کېنه او تشهد ولونه.

تشهد

«التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»
 ژباړه: هر راز ستاینې (قولي، بدني او مالي) یوازې د خدای لپاره دي. سلام او درود دې وي پرتا باندې چې د خدای رااستول شوی پیغمبر یې او د خدای رحمت او برکت دې هم پرتا وي، سلام دې پر ما او د خدای په نیکو کارو بندگانو وي. شهادت ورکوم چې له «الله» پرته بل خدای نشته او محمد دهغه بنده او رااستولی پیغمبر دی.

۹. د «الله اکبر» په ویلو سره پاڅېره او دریم او څلورم رکعت هم د لومړي او دویم په شان ترسره کړه، یوازینی توپیر پکې دا دی چې کله فرض وي، نو یوازې سوره فاتحه بس ده او نور آیتونه ورسره نه لوستل کېږي.
 د څلورم رکعت د دویمې سجدي څخه وروسته د دویم تشهد څخه وروسته درود او حسنه دعا په لاندې ډول لوستل کېږي.

درود

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ، عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ*

ژباړه: ای خدایه! پر محمد او امت یې رحمت واستوه لکه چې په ابراهیم او امت دې استولی دی، په رښتیا سره چې ته لوی او د ستاینې وړ یې.

اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ، عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ*

ژباړه: ای خدایه! پر محمد او امت یې برکت واستوه لکه چې په ابراهیم او امت دې استولی دی، په رښتیا سره چې ته لوی او د ستاینې وړ یې.

حسنة دعا

«رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ»
 ژباړه: ای پروردگاره! پر موږ په دنیا او په آخرت نیکي او حسنات نازل کړه او موږ د دوزخ له عذابه لرې وساته.

۱۰. وروسته بیانې خواته مخ وگرځوه او ووايه:

«السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ»

ژباړه: دخدای درود او سلام دې پرتاسو باندې وي

۱۱. بيا کينې (چپې) خواته مخ وگرځوه او هماغه کلمات تکرار کړه.

«السلام عليكم ورحمة الله»

ژباړه: د خدای درود او سلام دې پرتاسو باندې وي

له سلام څخه وروسته دعا

«اللهم أنت السلام ومنك السلام واليک يرجع السلام، تبارکت ربنا

و تعاليت يا ذا الجلال والاکرام»

ژباړه: يا خدايه تا سوله رامنځ ته کړې او سوله له تا پيل شوې او ته

پاک ذات يې، ته د حيثيت او د عزت خاوند يې.

که وروسته له لمانځه څخه په ځانگړې توگه وروسته له فرض لمانځه څخه دعا وکړئ او د خپل ځان او نورو ټولو مسلمانانو د نېکگنې او نېکمرغي غوښتنه وکړئ نو تاسو به ښه او صالح عمل ترسره کړی وي.

د ښځو د لمانځه ځانگړتياوې

د ښځو لمونځ هم دنارینه وؤ په شان دی، یوازې په لاندنیو ټکو کې

توپیر (فرق) لري

* د لمانځه په پیل کې د (الله اکبر) په ویلو سره لاسونه داوړو سره

موازي وي.

* د فاتحې او بلې سورې د ویلو په وخت کې لاسونه په ټټر (سینه) اړېږدي.

* په رکوع کې دومره ټیټېږې چې لاسونه یې گوندې ته رسي.

* په سجده کې ورنونه او متبې (بازو) په څنگونو (بغل) نښلوي او څنگل (آرنج) او لیچې (ساعد) په ځمکه نښلوي او پښې ځملوي چې د پښو گوتې یې سره نښلي.

* د تشهد او درود (قعدې) د لوستلو په وخت کې دواړه پښې ښې-خواته ایستل کېږي او داسې باید کېږي چې ښې ورون په کین (چپ) ورون او ښې لینګی (ساق) په کین (چپ) لینګی راشي.
* ښځه باید په هر لمانځه کې ورو تلاوت وکړي. د ښځو په جماعت کې که ښځه امامه وي نو باید د ښځو په مینځ کې ودرېږي نه له هغوی څخه وړاندې.

د لمانځه فرضونه، واجبات او سنتونه

پوښتنه: هیله کوم پلار جانه! ماته د لمانځه فرضونه، واجبات او سنتونه هم ووايه؟
ځواب: زه به ستا د دغو پوښتنو په اړه هم تا ته بشپړ مالومات درکړم.

د لمانځه فرضونه دا دي:

تکبيرة الاحرام (د نیت کولو وروسته الله اکبر ویل)، قیام، د قرآن قرائت (یوه سوره یا حد اقل درې آیتونه)، رکوع، سجده، له سجدي وروسته د قعدې ناسته او د لمانځه پای ته رسول په یو اختیاري عمل باندې.

دلمانځه واجبات دا دي:

۱. د فاتحې سوره ویل په دوو اولو فرض لمانځونو کې او په نورو ټولو رکعتونو کې چې فرض نه وي.

۲. د یوه سوره یا دريو آیتونو لوستل، وروسته له فاتحې سوري څخه، د فرض لمانځه په دوو لومړیو رکعاتو کې او د غیر فرض لمانځونو په ټولو رکعاتو کې.
۳. د ترتیب رعایت په هر رکعت کې یعنې لومړی قرائت، رکوع وروسته بیا سجده.

۴. وروسته له رکوع څخه د څو شپږو لپاره تم کېدل (قومه).

۵. د دوو سجدو تر مینځ د لنډو شپږو لپاره تم او کرار کېناستل (جلسه).

۶. د دريو یا څلورو رکعتي لمانځونه په دویم رکعت کې ناسته.

۷. په وروستی قعده کې د تشهد لوستل.

۸. په آرامۍ او اطمینان په لمانځه درېدل او د لمانځه ټول ارکان په پام کې نیول.

۹. په سلام ورکولو د لمانځه پای ته رسول.

۱۰. د وتر لمانځه په دریم رکعت کې د قنوت دعا لوستل.

۱۱. د عید د لمانځه تکبیرونه.

* د سهار د فرض، د ماسپښین د فرض دوه اول رکعات، د ماښام فرض، د عید، د جمعي، د تراویح او د وتر لمانځونه په لور غږ ویل، نور پاتې لمانځونه په آرامه اداء کول.
* کله چې مقتدي په امام پسې اقتدا کوي نو قرائت دې نه لوني.

د لمانځه سنتونه په لاندې ډول دي:

- * د تکبيرة الاحرام په وخت کې غوږو ته تر لاسونو پورته کول
- * د قيام په وخت کې د گوتو يوځای کول او د سجدي په وخت کې بايد گوتې نه ډېرې لرې او نه هم سره نښتي وي
- * د قيام په حالت کې د نارينه وؤ لاسونه سر په سر د نام لاندې او د ښځينه وؤ لاسونه د ټټر (سينې) په سر
- * د هر لمانځه په اول رکعت کې د ثنا دعا لوستل
- * د هر لمانځه په اول رکعت کې د ثنا له دعا څخه وروسته د «اعوذ بالله من الشيطان الرجيم» ويل
- * وروسته له هغو څخه د «بسم الله الرحمن الرحيم» ويل
- * د فاتحه سورة وروسته د امين ويل
- * د امام له خوا د «سمع الله لمن حمده» د ويلو وروسته د مقتدي له خوا د «ربنا ولك الحمد» ويل
- * د امام له خوا «الله اكبر» او «سمع الله لمن حمده» ويل
- * د څلور گوتو په اندازه د دوؤ پښو تر منځ د فاصلي رعايت
- * د سجدي او ركوع په وخت کې د «الله اكبر» ويل
- * په ركوع کې درې ځلې د «سبحان ربى العظيم» ويل
- * په سجده کې درې ځلې د «سبحان ربى الاعلى» ويل
- * تر ركوع وروسته قيام او درېدل
- * په سجده کې د دې ترتيب (لومړى گونډې، لاسونه او وروسته مخ) رعايت او د سجدي په پاى کې د برعكس ترتيب رعايت
- * د ښځو لپاره د لاسونو تر منځ د سراپښودل او د نارينه وو لپاره د اورو سره د لاسونو موازي اېښودل

- * د نارينه وو خپټه (شکم) له گونډې، ځنگل له څنگه او مړوند (ساعد) له ځمکې لرې ساتل، خود ښځو برعكس بايد چسپېدلې وي
- * د دوؤ سجدو تر منځ کيناستل
- * د نارينه د ناستې په حالت کې ښى پښه ولاړه، کينه (چپه) ځملولې او ښى پښه داسې ولاړه وي چې ټولې گوتې يې په ځمکه نښتي وي
- * ښځې پښې ښى خواته باسي او په کين (چپ) لنگر کښي
- * د فرض په دوؤ وروستيو رکعتونو کې د فاتحې سورة لوستل
- * په وروستۍ قعده کې وروسته له تشهد څخه د درود لوستل
- * له درود څخه وروسته د دعا غوښتل
- * ښى او کينې (چپې) خواته سراړول
- * مقتدي د تم شي تر څو امام سلام وگرځوي
- * د سهار په لمانځه کې له دويم رکعت څخه د اول رکعت اوږدول

د لمانځه مفسدات او مکروهات

- پوښتنه: پلار جانه! کوم شيان لمونځ فاسد يا مکروه کوي، او په کومو ځايونو کې د لمانځه لوستل مکروه دي؟
- ځواب: دا ډير ښه سوال دى او زه به درته په ترتيب ځواب در کړم.
- که د لمانځه له شرايطو څخه کوم يو په پام کې ونه نيول شي نو لمونځ باطل کېږي.
- لکه: اودس، غسل، کالي او نور... په لاندې مواردو کې هم لمونځ فاسد کېږي او لمونځ ادا کوونکى بايد د دويم ځل لپاره لمونځ وکړي.
- د لمانځه د ترسره کولو په وخت کې خبرې، چيغې، گيلې، قرآن د مخ نه لوستل، پرته له امام څخه چاته ويل چې لمونځ غلط اداء کوي، په

لاره تلل يا قدم وهل، نښې يا کينې خواته کتل او په لمانځه کې غلطې چې د آيت مفهوم واړوي.

د لمانځه مکروهات په لاندې ډول دي:

د لمانځه په وخت کې د کاليو يا نورو شيانو سره ساعت تېري، د لمانځه له ځايه د څه شي لرې کول، د لاس گوتو ته فشار ورکول ترڅو غړيې پورته شي (د لاس ټک اېستل)، لاسونه په څنگ کې اېښودل، په سترگو نښې او کينې (چپ) لوري ته کتل، پلټنې وهل يا چهارزانو کېناستل، اوږده کالي اغوستل چې په ځمکه ولگي، د زى روح موجودات په سر سجده، د انځوريزو (مصور) کاليو سره لمانځه او په لمانځه کې د تسبيح اړول.

اما په دې اړوند چې لمانځه په کومو ځايونو کې مکروه دى بايد ووايم: په عمومي لارو، د څارويو په شپول، د څارويو د وژلو په ځاى، حمام، تشناب او د کعبې د خونې په غولي، او په زور نيول شوي ځمکه کې لمانځه مکروه دى. په عمومي لاره کې چې نښه نه وي اېښودل شوې، لمانځه کول صحيح نه دي.

د لمانځه ډولونه

پوښتنه: پلار جانه! لمانځه په څو ډوله دى؟
ځواب: لمانځه په څلورو ډولونو وېشل کېږي:

۱- فرض

۲- واجب

۳- سنت

۴- مستحب

فرض لمانځونه په دوه ډوله دي: فرض عين او فرض کفايي.
فرض عين هغو لمانځونو ته ويل کېږي چې بايد هر څوک يې اداء کړي او ترې پاتې نشي.

د بيلگې په توگه: د ورځې پنځه گوني لمانځونه (۲ رکعته سهار، ۴ رکعته ماسپينين، ۴ رکعته مازديگر، ۳ رکعته ماښام او ۴ رکعته ماسختن) او د جمعې ۲ رکعته لمانځه.

فرض کفايي هغو لمانځونو ته ويل کېږي که له يوې ټولنې څخه يې يو کس اداء کړي بيا نور غړي اړ نه دي چې هغه ترسره کړي. خو کله چې يو يې هم اداء نکړي بيا ټول گناهکار کېږي. لکه د جنازې لمانځه.

واجب لمانځونه لکه د وتر، کوچني اختر او لوى اختر لمانځونه چې اداء کول يې اړين دي.

سنت لمانځونه عبارت دي له: دوه رکعته د سهار د لمانځه نه مخکې، څلور رکعته د ماسپينين له فرض لمانځه نه مخکې او دوه رکعته وروسته له فرض لمانځه، دوه رکعته د ماښام د فرض لمانځه نه وروسته او دوه رکعته د ماسختن له فرض لمانځه څخه وروسته.

مستحب لمانځونه هم لکه نفل او تهجد لمانځه بايد په يوازيتوب ترسره شي، يوازې د تراويح لمانځه لوستل په جماعت کې سنت دى.

د سهوي او تلاوت سجده

پوښتنه: که په لمونځ کې کوم واجب پاتې شي، څه بايد وکړو؟ آیا لمونځ له سره اداء کړو که د هغې د جبيره لپاره بله لار هم شته؟ او که د قرآن د تلاوت په وخت کې د سجدي آيت ته ورسېدو څه بايد وکړو؟

ځواب: که کله څوک د لمانځه په وخت کې پوه شو چې واجب يې وروسته اداء کړي، يا يې نه دی اداء کړی او يا يې کوم عمل دوه ځلې تکرار کړی بايد د سهوي سجده ترسره کړي. او هغه داسې چې وروسته له آخري تشهد څخه ښي او کيڼ (چپ) لوري ته سلام وگرځوي او بيا دوي سجدي اداء کړي او بيا د دويم ځل لپاره تشهد او درود ووايي او وروسته له هغې سلام وگرځوي.

خو کله چې امام سهوه او غلطې کړې وي نو مقتديان دې له هغه څخه پيروي وکړي. په داسې حالت کې امام يوازې يوې خواته سلام وگرځوي او بيا ټول جماعت يو ځای د سهوي سجده اداء کوي.

د تلاوت د سجدي په اړه بايد ووايم: د قرائت په وخت کې چې کله څوک هغه ۱۴ آيتونه ولوني چې سجده پرې لازمېږي، هم خپله او هم څوک يې چې اورې د لمانځه په وخت کې سجده وکړي، کله چې په لمانځه کې نه وي، يا په هماغه وخت يا وروسته له تلاوت څخه سجده وکړي د تلاوت سجده يوازې يوه سجده ده.

د جماعت لمونځ

پوښتنه: پلار جانۀ! تر اوسه دې چې څه وويل له هغې مننه کوم او هيله لرم چې د جماعت لمانځه، دهغې فضيلت، څرنگوالي او د امامت د شرايطو په اړه هم راته څه ووايي؟

ځواب: په حنفي مذهب کې په جماعت لوستل مؤکد سنت دی. د جماعت د لمانځه د ارزښت او فضيلت په اړه د نبی (ص) همدا حديث کافي دی چې وايي: «په جماعت د لمونځ لوستل ۲۷ مرتبې له يوازي توب څخه ښه دی.»

(دا حديث له مسلم او بخاري څخه روايت شوی دی.)
په لمانځه کې بايد داسې کس امام شي چې د حضرت محمد (ص) په سنتونو تر ټولو ښه پوه وي، که کله ټول يوشان ول، بيا دې داسې څوک امام شي چې ښه قرائت ولري او کنه متقي او مشر دې امامت وکړي.

که په لمانځه کې يوازې يو کس مقتدي و، نو هغه دې دامام په ښي خوا کې ودرېږي، خو کله چې مقتديان زيات وي د امام په شا کې دې صف جوړ کړي. د صف برابرول او په منظمه توگه درېدل د جماعت لمونځ بشپړوي. په دې اړوند نبی (ص) فرمايلي دي:

«خپل صفونه برابر کړئ، ځکه نظم او ترتيب لمونځ بشپړوي»

(دا حديث له مسلم او بخاري څخه روايت شوی دی.)
له امام څخه وروسته نارينه، ماشومان او له هغوی څخه وروسته دې ښځې ودرېږي. کله چې څوک د جماعت په منځ کې لمانځه ته ورگډ شي، نو لومړی دې تکبير ووايي او وروسته دې اقتدا وکړي، که چېرې کوم رکعت ترې پاتې وي، د امام د سلام وگرځولو څخه دې يې وروسته اداء کړي. که امام د سهوي يا تلاوت سجده اداء کړه، نو دی يې هم بايد اداء کړي.

د ښځو لمونځ په جماعت کې

له ابن عمر (رض) څخه روایت شوی دی چې پیغمبر (ص) فرمایلي دي:

«اذا استأذنتكم نساءً وكم بالليل الى المسجد فأذنوا الهن»

ژباړه: که له تاسو څخه ستاسې میرمنو په شپه کې جومات ته د تگ لپاره اجازه اخلي نو ورپه کېږي.

له ابوهريره (رض) څخه روایت شوی دی چې پیغمبر (ص) فرمایلي دي:

«لا تمنعوا اماء الله مساجد الله وليخرجن تفلات»

ژباړه: د خدای (ج) بنده گان د خدای (ج) له جوماتونو څخه مه منعه کوئ خو هغوی باید بې بویه ولاړې شي. «يعني پرته له دې چې خوشبوهي ووهي»

هر هغه شی چې د محرمتو په ډله کې راځي او دشهوت سبب کېږي د خوشبويي حکم لري. لکه: د کالیو ښایست، سینگار (آرایش) او هغه گانې (زیورات) چې نورو ته ښکاره شي.

د جماعت لمونځ د ښځو لپاره جایز دی، که ښځه هغوی ته جمعه ورکړي نو تحریمي مکروه دی، په هر ه ښه امامت او د اکثریتو جماعت سم دی. خو که نرینه هغوی ته جماعت ورکوي نو ممانعت پکې نشته خود ښځو تگ جومات ته د فتني له ډاره مکروه دی. په کور کې د ښځې لمونځ په هغه نر پسې چې ورته محرم نه وي او له هغه نرینه پرته بل محرم نرینه په کور کې نه وي، مکروه دی.

له دغو خبرو داسې ښکاري چې د ښځې تگ جومات ته ممانعت نه لري، دا باید وویل شي چې د ښځې لمونځ له جومات څخه په کور کې

ښه دی خو د دې لپاره چې جومات د خدای (ج) کور دی او هر مسلمان په هغې ځای کې د ایمان احساس کوي، نو ځکه باید نرینه خپلو میرمنو ته جومات ته د تگ لپاره اجازه ورکړي، خو که چېرته د فتني ډار وي نو باید هغه له جومات څخه منعه کړي. د مسلمانانو مور

حضرت بي بي عایشې (رض) فرمایلي دي:

«لوأن رسول الله (ج) رأى من النساء ما رأينا المنعهن من المسجد كما

منعت بنو اسرائيل نساءها»

ژباړه: که پیغمبر (ص) له ښځو هغه څه لیدلای چې مور یې وینو، نو پرته له شک هغوی یې جومات ته له تگه منع کولې لکه څنگه چې ښي اسرائیلو خپلې ښځې منعه کړې وې.

روایت شوی دی چې د حمید ساعدي مور حضرت محمد (ص) ته ورغله او لاندې خبرې اترې یې تر منځ وشوې.

ای د خدای (ج) پیغمبره! زه ستاسره لمونځ کول خوښوم، نو پیغمبر (ص) ورته وفرمایلي: ستا لمونځ ستا تر نورو څو په خپله ځونه کې ښه دی او ستا لمونځ تر هغه لمونځ چې په کورني جومات کې یې ترسره کړې په کور کې ښه دی او ستا لمونځ تر هغه لمونځ چې په جامع جومات کې یې ترسره کړې په کورني جومات کې ښه دی.

قضایي لمونځ

پوښتنه: پلار جانه! که څوک د کومې ستونزې له کبله ونه توانید لمونځ وکړي یا هیر یې شي، باید څه وکړي؟

ځواب: که څوک د ځينو ستونزو له کبله لمونځ نشي کولای، قضايي دې يې اداء کړي. يعنی لمونځ دې په بل وخت کې وکړي. مگر په نيت کې دې قضايي لمونځ ذکر کړي. قضايي لمونځ بايد د راتلونکي فرض لمانځه نه مخکې اداء شي، خو کله چې د راتلونکي فرض لمونځ وخت کم وي، اول فرض لمونځ اداء کېږي او وروسته بيا قضايي لمونځ ترسره کېږي.

کله چې ډير لمونځونه قضا شوي وي، بڼه ده چې هر يو په ترتيب اداء شي، خو کله چې له شپږو لمونځونو څخه ډير وي تقدم او تاخر پکې پروا نه لري.

د يادونې وړه چې د فرض لمونځ قضايي فرض او د واجب لمونځ قضايي واجب ده. مؤکد سنتونه او نوافل قضايي نه لري. يوازې د سهار د لمانځه د سنتو قضايي اداء کېږي. ځکه چې په ډېرو احاديثو کې پرې تاکيد شوی دی او د قضايي وخت يې د لمر ناستې نه وړاندې دی.

د ناروغۍ لمونځ

پوښتنه: پلار جانه! که څوک ناروغه وي او ونه توانېږي په سمه بڼه لمونځ ترسره کړي بايد څه وکړي؟

ځواب: اسلام ډير ساده او آسانه دين دی او په هر حالت کې ځانگړی حکم لري. که څوک نشي کولای په دريدا لمونځ وکړي، بيا په ناسته دې يې وکړي او که په ناسته کې ستونزه ولري، نو بيا دې يې په اشاره اداء کړي. يعنی که څوک په ناسته لمونځ نشي کولای نو بيا دې يې په پراته حالت د اشارې په وسيله لمونځ وکړي، هغه داسې چې خپلې پښې دې قبلې لوري ته وغزوي يا دې په څنگ د قبلې لورې ته پرېوځي. خو کله چې څوک په الوتکه يا بېړۍ کې وي حتی که بيمار هم نه وي کولای شي په ناسته لمونځ اداء کړي.

د مسافري لمونځ

پوښتنه: پلار جانه! مسافر څنگه لمونځ وکړي او په کومو حالتو کې کولای شي څلور رکعتي لمونځونه په دوه رکعتو کې ولوني؟

ځواب: مسافر هغه کس دی چې له خپل استوگنځي (سکونت) څخه درې ورځې په پښو واټن طی کړي. که مسافر په الوتکه يا گاډي کې هم سفر کړی وي، نو که د هغې ځای واټن تراستوگنځي پورې درې ورځې پياده لار وي، بيا هم مسافر گنل کېږي يا دغه واټن ۴۸ مایله وي.

⁸ حنفي مذهب فقها وؤ د مسافرت واټن درې ورځې او شپې يا ۱۵ فرسخ تعين کړی، چې ۴۵ مایله کېږي. خو ځينې نور بيا ۴۸ مایله وايي. د الفقهة علی المذاهب الاربعة کتاب خاوند وايي دغه واټن ۵۷ مایله دی.

کله چې مسافر له خپل استوګنځي څخه لرې کېږي، په هغه واجب دی، ترڅو څلور رکعتي لمونځونه لڼد اداء کړي، خو په دوه او درې رکعتي لمونځونو کې لڼد یز نشته.

مسافر تر هغه وخته د مسافرت لمونځ ادا کولی شي ترڅو په هغه ښار کې د ۱۵ ورځو یا د هغو څخه کم د پاتې کېدو تصمیم ولري. خو کله یې چې دا پرېکړه نه وي کړې، مګر ناڅاپه تر کلونو هم پاتې شي لڼد لمونځ ادا کولی شي.

د سنت لمونځونو په لوستلو کې مسافر اختیار لري، خو یوازې باید د سهار سنت اداء کړي او د وتر لمونځ هم باید ولوني.

هر کله چې مسافر په ساکن پسې اقتدا کوي، نو باید لمونځ بشپړ ولوني، خو کله چې ساکن په مسافر پسې اقتدا کوي، مسافر یا امام باید نوروته ووايي چې زه مسافر یم او تاسې خپل لمونځونه بشپړ کړئ. مقتديان دې د امام تر سلام ګرځولو وروسته بیا ودرېږي او دوه رکعتي نور لمونځ دې اداء کړي. کله چې لمونځ په مسافرت کې قضا شي، نو په کور کې هغه لڼد لوستل کېږي، خو کله چې په کور کې لمونځ قضا کېږي، نو هغه په مسافرت کې بشپړ لوستل کېږي.

د جمعي لمونځ

پوښتنه: پلار جانه! تاسې هره جمعه ما د ښار جامع جومات ته بیا یې او هلته ګڼ شمېر خلک د لمانځه د اداء کولو لپاره راځي. نو ځکه غواړم چې د جمعي لمانځه په ځانګړتیاو پوه شم؟

ځواب: زویه، د جمعي لمونځ په هغه ښارونو کې لوستل کېږي چې په هغې کې آسانتیا، آرامي او ژوند کول مساعد وي. د جمعي لمانځه د ښه ترسره کولو لپاره لاندې شرایط اړین دي.

۱. داسې ښار وي چې په هغې کې جامع جومات موجود وي.

۲. د ماسپښین د لمانځه وخت رارسېدلی وي.

۳. د جمعي لمونځ باید په جماعت اداء شي.

۴. اذان باید د ټولو لپاره وي، ترڅو ټول خلک و توانېږي په آرامۍ سره پکې ګډون وکړي.

۵. خطبه ولوستل شي.

د جمعي په لمانځه کې غسل کول، پاک کالي اغوستل، د عطر یا خوشبو کارول او مسواک کول سنت دي. د جمعي لمونځ په نړینه چې ساکن، عاقل او آزاد وي فرض دی.

څوک چې د دغه شرایطو برعکس یعنې: ښځه، مسافر، لیونی، ناجور او زنداني وي د جمعي لمونځ پرې فرض نه دی. که له دې ډلې څخه څوک لمانځه ته حاضر شي، د جمعي په لمانځه کې نه شمېرل کېږي، د جمعي د لمانځه د اذان په اورېدلو سره باید هر څوک خرڅلاو پرېږدي او لمانځه ته ولاړ شي. د جمعي د خطبې په پیل سره خبرې او لمونځ ممنوع کېږي.

تر لومړي اذان وروسته څلور رکعتي سنت لوستل کېږي او بیا دوو خطبو ته غوږ نیول کېږي چې امام یې وایي او د دوو خطبو په منځ کې څو لحظې کیني. تر دویمې خطبې وروسته اقامت لوستل کېږي او بیا په لوړ غږ او جماعت سره دوه رکعتي فرض لمونځ اداء کېږي. لمونځ کوونکي وروسته له هغې لومړي څلور رکعتي او بیا دوه رکعتي سنت

لمونځ اداء کوي. په پای کې امام دعا لوني او ټول يې اوري، بيا ټول وگړي په خپلو کارونو پسې ځي.

د وتر لمونځ

پوښتنه: پلار جانه! که امکان لري وتر او قنوت لمونځ هم را وښيي؟
 ځواب: د وتر لمونځ هغه درې رکعتونه و چې له يو بل سره لوستل کېږي، په دريم رکعت کې وروسته له قرائت څخه لاسونه د تکبير په ويلو سره غوړونو ته پورته کېږي او بيا بيرته له نامه سره تړل کېږي او په آراهه توگه د قنوت دعا لوستل کېږي.

د قنوت دعا

«اللَّهُمَّ اَنَا نَسْتَعِينُكَ وَ نَسْتَغْفِرُكَ وَ نُوْمِنُ بِكَ وَ نَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَ نُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ، وَ نَشْكُرُكَ وَ لَا نَكْفُرُكَ وَ نَخْلَعُ وَ نَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ، اللَّهُمَّ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ لَكَ نُصَلِّي وَ نَسْجُدُ وَ اِلَيْكَ نَسْعَى وَ نَخْفِدُ وَ نَرْجُوا رَحْمَتَكَ وَ نَخْشَى عَذَابَكَ اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحَقٌ»

ژباړه: خدايه له تا مدد او بښنه غواړم، په تا ايمان لرم او په تا توکل کړم او تا په خیر يادوم، خدايه ستا شکر وباسم او له تا سر غږونه نه کوم او څوک چې له تا سر غږونه کوي، هغه پرېږدم. خدايه ستا عبادت کوم او يوازې ستا لپاره لمونځ اداء کوم ستاسره اخلاص لرم، ستا د رحم غوښتونکی يم او له عذابه دې وېرېږم، رښتيا ده چې ستا عذاب د کافرانو لپاره دی.

د قنوت دعا تر لوستلو وروسته تکبير لوستل کېږي بيا رکوع وي. د وتر د لمانځه وخت د ماسختن له فرض او سنت لمونځ څخه وروسته پيل کېږي او د سهار تر لمانځه پورې دی. دا لمونځ بايد په يوازيتوب

اداء شي خو په روژه کې د وتر لمونځ له تراويح وروسته په جماعت اداء کېږي.

د اختر لمونځ

پوښتنه: پلار جانه! د کوچني او لوی اختر لمونځ څنگه اداء کېږي او کوم شرايط لري؟

ځواب: دغه دواړه لمونځونه ښه دي چې د ښار څخه بهر په لويو او شنو ډاگونو کې ترسره شي. وخت يې د لمر د وړانگو له غوړېدو څخه وروسته دی او شرايط يې لکه د لمانځه ځای، لمونځ کوونکي او نور ټول موارد د جمعې د لمانځه په شان دي.

دغه لمونځونه په جماعت ترسره کېږي او امام بايد په لوړه غږه قرائت وکړي. هغه وروسته له تکبيره الاحرام او د ثناء له دعا څخه درې تکبيره ترسره کوي. د دغو تکبيرونو په ترڅ کې امام او مقتديان خپل لاسونه تر غوړونو پورته کوي او بېرته يې ځوړندوي، د دريم تکبير په ترسره کولو باندې خپل لاسونه د نامه په سر تړي. امام له «اعوذ بالله» او «بسم الله» څخه وروسته فاتحه سورة او د قرآن يو بل سورة لوني او مقتدي ورته غوړ نيسي، بيا مقتدي لکه د نورو لمونځونو په رکوع او سجده کې د امام څخه پيروي کوي. د اختر د لمانځه په دويم رکعت کې، لومړی امام فاتحه سورة د يو بل سره لوني، بيا درې ځلې تکبير ترسره کوي. په دغه حالت کې د لومړي رکعت په شان مقتديان خپل لاسونه تر غوړونو پورته کوي او بيا لاسونه بېرته ځوړندوي د څلورم تکبير په ويلو سره ټول رکوع ته ځي او وروسته لکه نور لمونځونه، لمونځ پای ته رسوي.

د دواړو اخترونو په لمونځونو کې د خطبې اورېدل سنت دي او امام په خطبه کې د روژې يا قرباني احکام او د تشریح تکبیرونه بیانوي. د اختر لمونځ قضائي نه لري، خو د عذر له مخې د کوچني اختر لمونځ تردويمې ورځې او د لوی اختر لمونځ تردريمې ورځې ترسره کېدلای شي.

په دغو لمونځونو کې اذان او اقامه نشته. د کوچني اختر د لمانځه څخه مخکې ډوډۍ خوړل، غسل کول، مسواک او عطر ويل مستحب دي، مگر په لوی اختر کې ښه ده چې ډوډۍ وروسته له لمانځه و خوړل شي او ټول لمونځ کوونکي بايد لاندې الفاظ په لور غږ ولوني.

الله اکبر، الله اکبر

لااله الا الله، الله اکبر

الله اکبر و لله الحمد

دغو الفاظو ته د تشریح تکبیرونه وايي. دغه تکبیرونه د لوی اختر د لمانځه وروسته د ټولو لمونځونو په پای کې د څلورمې ورځې تر مازديگر پورې چې په جماعت ترسره کېږي د امام او مقتدي له خوا په لور غږ لوستل کېږي. د دغه تکبیراتو د پيل ورځ عرفه ده. له دې لمونځونو پرته موږ بايد په نورو لمونځونو لکه تراويح او جنازه (میت) هم پوه شو.

د تراويح لمونځ

پوښتنه: پلار جانه! هيله کوم د تراويح لمونځ هم راته زده کړه؟

ځواب: دغه لمونځ د نرينه او ښځينه و لپاره سنت دی. دغه لمونځ د روژې په مياشت کې د ماسختن د فرض او سنت له لمونځونو وروسته شل رکعت په دوه رکعتي بڼه په جماعت ترسره کېږي وروسته له څلورو رکعاتو څخه يعنې وروسته له دوو دوه رکعتي لمونځونو څخه د تراويح تسبیح لوستل کېږي. چې په لاندې ډول ده:

«سُبْحَانَ ذِي الْمَلِكِ وَالْمَلَكُوتِ * سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَالْعِظْمَةِ وَالْهِبَةِ
وَالْقُدْرَةِ وَالْجَلَالِ وَالْجَمَالِ وَالْكَبْرِيَاءِ وَالْجَبْرُوتِ * سُبْحَانَ الْمَلِكِ
الْحَيِّ الَّذِي لَا يَتَأَمُّ وَلَا يَمُوتُ سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّنَا وَرَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ
اللَّهُمَّ اجِرْنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرٌ يَا مُجِيرٌ يَا مُجِيرٌ»

ژباړه: پاكي هغه ذات لره ده چې د ځمکې او آسمانونو واکمن دی، پاكي هغه ذات لره ده چې د عظمت، قدرت او لوی والي څښتن دی، پاک دی هغه څښتن چې تل ژوندی وي او هيڅکله نه مري، هغه چې زموږ او د پلوشو (پښتو) رب دی او هيڅکله روح کېږي نه. هغه ډېر پاک او مقدس دی. يا خدايه! موږ د دوزخ له اوره وساته، موږ وساته، موږ وساته، موږ وساته.

په تراويح کې د قرآن ختم د يو ځل لپاره سنت دی، وروسته له تراويح څخه وتر په جماعت ترسره کېږي.

د جنازې لمونځ

د جنازې (میت) لمونځ فرض کفایه دی، یعنې کله چې د یوې مسلمانې ډلې یو مسلمان هغه لمونځ ترسره کړي، نو په نورو غړو باندې فرض نه دی چې ترسره یې کړي.

د جنازې لمونځ په دې بڼه ترسره کېږي چې امام د مړي د سینې پر وړاندې ودرېږي او په څلورو تکبیرونو د جنازې لمونځ په جماعت ترسره کوي. یعنې په لوړ غږ تکبیرة الاحرام لوني او لاسونه تر غوږونو پورته کوي او بېرته یې سره تړي او وروسته د ثناء دعا په لاندې بڼه لوني:

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَجَلَّ تَنَاوُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ»

ژباړه: خدایه! پاکي ستا لره ده، او موږ ستا ستاینه کوو، ستا نوم با برکته او ستا شأن عظیم دی، ستاینه او حمد ستا د لوی والي لپاره دي، هېڅ معبود پرته له تا نشته.

پرته له دې چې لاسونه غوږونو ته پورته شي د «الله اکبر» د ویلو څخه وروسته لاندې دعا لوستل کېږي:

«اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَارْحَمْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ وَسَلَّمْتَ وَبَارَكْتَ وَرَحِمْتَ عَلَيَّ إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ»

د دریم ځل لپاره د «الله اکبر» په ویلو مړي ته دعا لوستل کېږي.

که مړی بالغ بنځینه یا نرینه وي، نو لاندې دعا لوستل کېږي.

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيَّتَا وَمَيَّتَا وَشَاهِدَاتَا وَعَائِبَاتَا وَصَغِيرَاتَا وَكَبِيرَاتَا وَذَكَرَاتَا وَأُنثَاتَا، اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَ الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَقَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَقَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ»

ژباړه: خدایه! زما مړی، ژوندی، حاضر، غایب، لوی، کوچنی، بنځه او نر وښه، له موږ څخه دې چې هر څوک ژوندي ساتلي هغوی په اسلام ټینګ وساته او له موږ څخه دې چې هر څوک مړه کړي هغوی ریښتیني په ایمان مړه کړه.

- که مړی نابالغه هلک وي لاندې دعا ولوئ:

«اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فُرْطاً وَاجْعَلْهُ لَنَا اجْراً وَذُخْراً وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعاً وَ مُشَفَّعاً»

ژباړه: خدایه دا هلک یا نجلی زموږ له خوا څخه د یوه وړاندیز په بڼه ومنه او هغه موږ ته اجر او زیرمه وګڼه، هغه زموږ لپاره شفیع او شفاعت کوونکی وګرځوه.

- که مړی نابالغه نجلی وي دعا په لاندې بڼه ولوئ:

«اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فُرْطاً وَاجْعَلْهَا لَنَا اجْراً وَذُخْراً وَاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَ مُشَفَّعَةً»

ژباړه: خدایه دا هلک یا نجلی زموږ له خوا څخه د یوه وړاندیز په بڼه ومنه او هغه موږ ته اجر او زیرمه وګڼه، هغه زموږ لپاره شفیع او شفاعت کوونکی/کوونکې وګرځوه.

د څلورم تکبیر سره ټول جماعت سلام ګرځوي او د مړي د خیر لپاره دعا کوي.

د نوافلو لمونځونه

پوښتنه: پلاره! آیا پرته له دې نور لمونځونه شته چې تاسو ماته نه وي ويلي؟

ځواب: هو زويه! د نوافلو لمونځونه هم شته چې په ځانگړو شرايطو او مناسبتونو کې لوستل کېږي. لکه کسوف، خسوف، استخاره، حاجت، تسبیح، تهجد، اشراق، ضحی، توبه، استسقا، خوف، تحية المسجد او نور لمونځونه چې زه به يې په لنډه بڼه تا ته تشریح کړم.

د کسوف او خسوف لمونځ: د کسوف (د لمر د تندر نیولو) په وخت کې امام دوه رکعت له لمونځ ترسره کوي او په هغه کې سورة حمد له يوې بلې اوږدې سورې سره په لوړ غږ لوني او بيا دعا کوي.

د خسوف (د سپوږمۍ د تندر نیولو) په وخت کې هم همدا کار ترسره کېږي، د خسوف لمونځ په جلا توگه لوستل کېږي يعنی په جماعت نه ترسره کېږي.

د استسقا لمونځ: کله چې باران و نه ورېږي او وچکالي زياته شي نو وگړي له ښار څخه بهر په جلا توگه دوه رکعت له لمونځ ترسره کوي او دعا کوي.

د خوف لمونځ: کله چې د جگړې په ډگر کې مبارزه شدت ته ورسېږي، امام او سرتيري په دوو ډلو وېشل کېږي، يوه ډله لمونځ ترسره کوي او بله ډله د هغوی امنیت نيسي، کله چې لومړۍ ډله دوه رکعت له لمونځ بشپړ کړي، مورچل ته ځي او دويمه ډله په لمانځه کې گډون کوي.

کله چې امام سلام وگرځاوه لومړۍ ډله خپل پاتې دوه رکعت په جلا توگه ترسره کوي او دويمه ډله د هغوی د بشپړېدو وروسته بېرته راگرځي او خپل لمونځونه بشپړوي. په دې حالت کې بايد خپل دفاعي حالت وساتي.

د حاجت لمونځ: کله چې کوم مسلمان ته کومه ستونزه پېښه شي، دوه رکعت له نفل لمونځ دې ولوني او خپله غوښتنه دې خدای (ج) ته وړاندې کړي.

د استخارې لمونځ: کله چې يو مسلمان غواړي د خير کار وکړي او په هغې کې متردد او دوه زړی وي، نو سنت دی چې دوه رکعت له نفل لمونځ دې د استخاره په نيت ترسره کړي. وروسته له لمانځه څخه دې دعا وکړي "او خپله ستونزه دې وړاندې کړي. وروسته چې هر څه بڼه ورته ښکاره شول هغه دې ترسره کړي، په هغې کې به هر ورو مرو دخدای (ج) رضا وي.

د توبې لمونځ: کله چې څوک کومه گناه کوي، وروسته بيا پښېمانه کېږي، د توبې اظهار او د بيانولو د پريکړې لپاره دې دوه رکعت له لمونځ ولوني، هيله ده چې خدای به يې وېښي.

د تسبیح لمونځ: دغه نفل لمونځ دی او د هغې د فضيلت په اړه يو حديث هم راغلی. دغه لمونځ حضرت پیامبر (ص) خپل کاکا عباس (ع) ته وربښکاره کولو او ورته يې وويل: «ښه به وي چې دغه لمونځ په

⁹ د حاجت دعا: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالْعَصَمَةَ مِنْ كُلِّ دَنْبٍ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ آثَمٍ لَا تَدْعُ لِي ذَنْبًا إِلَّا عَقَرْتُهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَجْتُهُ وَلَا حَاجَةَ هِيَ لَكَ رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا يَا أَرْحَمَ الرَّحْمِينَ» (ترمذي، ابن ماجه)

¹⁰ «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ أَنْ كُنْتُ تُعَلِّمُ أَنْ هَذَا الْأَمْرُ! خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي فَاقْدِرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ ارْضُ بِهِ»

هره ورځ، يا هره اونۍ، يا هره مياشت، يا هر کال يا حد اقل په عمر کې يو ځل ترسره شي»

د دغه لمانځه د ترسره کولو طريقه په دې بڼه ده. د څلورو رکعاتو تسبيح نفل نيت دې وشي او د ثنائه دعا څخه وروسته ۱۵ ځله تسبيح وويل شي، د سورة د لوستلو څخه وروسته ۱۰ ځلې، په رکوع کې ۱۰ ځلې، د تسبيح او تمجيد څخه وروسته ۱۰ ځله، په لومړۍ سجده کې ۱۰ ځلې او په دويمه سجده کې ۱۰ ځلې تسبيح لوستل کېږي په دې ترتيب سره په هر رکعت کې ۷۵ ځلې تسبيح لوستل کېږي چې په څلورو رکعاتو کې ۳۰۰ ځلې کېږي. په رکوع او سجده کې وروسته له «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ» او «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى» تسبيح ويل کېږي. د تسبيح دعا په لاندې توگه ده:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ»

د دغه لمانځه په ترسره کولو خدای (ج) پخوانۍ گناه گانې بښي او ښه، کاميابه او د سعادت ژوند انسان ته ورپه برخه کوي. د تهجد لمونځ: د تهجد د کلمې معنی ويښتوب او ویده توب دی، تهجد هغه لمونځ دی چې يو کس د شپې له خوا بېده شي او په نيمه شپه کې پاڅېږي او لمونځ ولوني. د دغه لمانځه د غوره والي په اړه پيغمبر (ص) فرمايلي دي:

«أَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ صَلَاةُ اللَّيْلِ»

ژباړه: ښه لمونځ د فرض لمانځه څخه وروسته د شپې لمونځ دی.

(دغه حديث مسلم روايت کړی دی)

د دغه لمانځه د ترسره کولو وخت د شپې له نيمایي څخه تر صادق سهار پورې دی. د دې لمانځه لږ رکعات دوه او ډېر يې اته دي.

د اشراق او ضحی لمونځونه: د اشراق لمونځ د لمر خاته او د لومړي سوروالي د ورکېدو څخه وروسته څلور رکعته لوستل کېږي. د ضحی لمونځ وخت ۹ يا ۱۰ بجې دي، يعنې هغه وخت چې لمر د آسمان څلورمې برخې (ربع) ته ورسې او څلور يا اته رکعته لوستل کېږي. د دغه دوو لمونځونو د ښه والي په اړه ډېر احاديث راغلي علماو دغه دواړه مستحب گڼلي.

د تحية المسجد لمونځ: کله چې مسلمان جومات ته ننوځي ښه به دا وي چې دوه رکعته سنت لمونځ د تحية المسجد په نيت ولوني. پيغمبر (ص) فرمايلي:

«هر کله چې له تاسو څخه څوک جومات ته ننوځي مخکې له ناستې دې دوه رکعته لمونځ ولوني»

(دا حديث مسلم او بخاري روايت کړی)

د لمونځونو د بحث په پای کې بايد وويل شي چې نور نفل لمونځونه لکه د ماښام د لمانځه څخه وروسته او د اوامین يا سفر لمونځ او داسې نور... هم شته.

د روژې په اړه لنډ مالومات

روژه د اسلام دريمه ستنه (رکن) ده چې د دې مياشتې د اهميت په اړه د اسلام ستر پيغمبر حضرت محمد (ص) فرمايلي دي: د مياشتو بڼه او غوره د روژې مياشت او د ورځ غوره او بڼه د جمعې ورځ ده.

په بل ځای کې هغه (ص) فرمايلي دي:

که بنده گان د هغه څه په اړه چې د روژې په مياشت کې دي پوهيدلى، نو پرته له شکه هغوى به ويل چې کاشکې د روژې مياشت تر يوه کاله وای.

او د هغه (ص) ارشاد دى چې:

کله چې د روژې مياشت را رسېږي، د جنت دروازې خلاصېږي او د دوزخ دروازې تړل کېږي او په دې مياشت کې شيطان هم په ځنځيرونو تړل کېږي.

د دې لپاره چې دغه مياشت د صبر او برکت مياشت ده، نو ځکه د اسلام ډېرې لويې پېښې او اوښتونونه هم په همدې مياشت کې شوي دي، چې کولای شو د مکې فتحه، د بدر د لوی جنگ فتحه او داسې نور لکه د تبوک غزوه، د يمن د خلکو مسلمانېدل د عزى ولات د بتانو نړول، په پرتگال کې د ازالقه فتحه، د عين جالوت فتحه او د اندلس فتحه پکې ياده کړو.

د روژې په مياشت کې روژه نيول به دويم ليردیز کال کې د اوسنۍ قبلې تر ټاکلو وروسته فرض شول او حضرت محمد (ص) د روژې نه

مياشتې يې ونيولي او د روژې په لسمه مياشت کې هغه (ص) له دې نړۍ سترگې پټې کړې.

روژه د خوړو، څښلو، جماع او هر هغه شي څخه چې د روژې په ضد وي، ډډه کولو او اجتناب ته ويل کېږي چې وخت يې د صادق سهار د سباوون (طلوع) څخه پيل او د لمر تر لويدو (غروب) پورې دى. د روژې نيولو شرايط:

هر هغه څوک چې لاندې درى شرايط ولري په هغه روژه فرض ده.

۱- اسلام، ۲- عقل او ۳- بلوغ

له پورتنيو څرگندونو ښکاري چې په کافر، ليوني او ماشوم روژه فرض نه ده.

هغه شرايط چې د هغې پر بنسټ روژه په يوه مسلمان فرض کېږي لاندې دي.

۱- انسان جوړ او روغ وي يعنې ناروغه نه وي.

۲- په سفر کې نه وي.

۳- ښځه د حيض (مياشتني عادت) په حالت کې نه وي.

۴- ښځه د نفاس (ترزيرون وروسته د وينې تويدنې) په حالت کې نه وي.

د پورتنيو عذرونو په وخت کې روژه فرض نه ده، خو مسافر او ناروغ کولای شي روژه ونيسي، مگر هغه ښځه چې د حيض يا نفاس په حالت کې وي په هغې روژه نيول حرام دي. په لاندو دريو شرطونو روژه سمه ده.

۱- د روژې نيت لرل.

۲- له هر هغه څه پاکوالی چې د روژې ضد دي.

۳- د روژې ساتنه له هر هغه څه چې د روژې د ماتېدو او نه منلو سبب کېږي.

د روژې ډولونه:

- ۱- فرض روژه: لکه د روژې مبارکه میاشت او د هغې قرض، نذر او کفارو روژه چې د نذر روژې ته واجب روژه هم ویلی شو.
  - ۲- سنت روژه: لکه د محرم د میاشتې د نهمې او لسمې ورځ.
  - ۳- مستحب او نفلي روژه:
- الف: د هرې میاشتې د ۱۳، ۱۴ او ۱۵ ورځې روژه نیول.
- ب: د عرفې په ورځ روژه نیول.
- ج: د دوشنبې او پنجشنبې د ورځو روژه نیول.
- د: د شوال د میاشتې شپږ ورځې روژه نیول پرله پسې یا بېلابېل.
- ه: که چیرې څوک یې توان ولري نو دا به ښه وي چې یوه ورځ روژه ونیسي او یوه ورځ روژه ماته کړي.

- د نفل د روژې حکم: کله چې یو کس په نفلي روژه پیل کوي، په هغه فرض ده چې روژه بشپړه کړي، که چېرې هغه روژه ماته کړه، نو باید قضایي یې حتماً ونیسي.
- ۴- حرامه روژه: د کوچني او لوی اختر د ورځو اوله هغې څخه درې ورځې وروسته روژه نیول چې هغه ته د تشریق ورځې هم ویل کېږي.
- ۵- مکروه روژه: په جلا توګه د جمعې د ورځې روژه نیول، د نوي کال په لومړۍ ورځ روژه نیول او یا هم د روژې له میاشتې څخه یوه یا څو ورځې مخکې روژه نیول.

د روژې د میاشتې په لیدو سره په ټولو مسلمانانو په دې میاشت کې روژه نیول فرض کېږي.

د روژې د ماتېدو سببونه:

- د روژې د ماتېدو سببونه په دوه ډوله دي:
- الف: هغه د ماتېدو سببونه چې کفارو او قضا، دواړو ته اړتیا لري.
- ب: هغه د ماتېدو سببونه چې یوازې قضا ته اړتیا لري.
- لومړۍ هغه ماتونکي څیزونه چې کفارو او قضا دواړو ته اړتیا لري: هغه مهال چې یو کس پرته له شرعي عذر څخه ډوډۍ وخورې، څه شی وچکي او یا د خپل شهوت لپاره د خپلې میرمنې سره جنسي اړیکه ونیسي.
- په پورتنیو حالاتو کې د لاندو شرایط پر بنسټ دواړه قضا او کفارو باید ورکړل شي.
- ۱- کله چې روژه د روژې په مبارکه میاشت کې وي نه قضایي او نور...
  - ۲- معقول عذر موجود نه وي لکه سفر، بیماری او نور...
  - ۳- د روژې په ماتولو کې خپلواک وي، یعنې څوک یې د روژې ماتولو ته اړ نه باسي.
  - ۴- روژه قصداً ماته کړي نه په سهوه، خطا او یا هیره.
- دویم: هغه د روژې د ماتېدو سببونه چې یوازې قضا ته اړتیا لري هغه په لاندې ډول دي:
- ۱- کوم کس چې داسې شی وخورې چې هغه نه ډوډۍ وي او نه د ډوډۍ په حکم کې راشي.
  - ۲- هغه شی چې ډوډۍ نه ده، مګر د ډوډۍ په حکم کې راځي، لکه درمل او نور...

۳- د شهوت د ناستې لپاره په ناقص توگه جنسي اړيکه...
کله چې خوک روژه له هيره باسي او روژه ماتوي، هر کله يې چې روژه
ياد ته راشي، روژه يې سمه ده، هغه قضا او كفاري دواړو ته اړتيا نه
لري. په روژه کې د مسواکو او رنجو کارول هم جايز دي.

د روژې ځينې نورې ځانگړنې

- * په روژه ماتي کې بېړه او په پشلمې کې لټي يا تاخير ثواب لري.
- * د امکان په صورت کې روژه بايد په خرما، اوبو يا شيدو ماته شي.
- * د روژه ماتي په وخت کې خدای (ج) د خپل بنده هره مشروع دعا مني.
- * د روژې د مبارکې مياشتې په وخت کې عبادات ډېرې لوړې مرتبې ته رسېږي، نو ځکه بايد ترې ډېره گټه واخلو. لکه نفل، تهجد، د قرآن پاک تلاوت، ذکر، صدقات، زکات ورکول، معروف (بنيگنې) ته امر او منکر (بديو) ته نهې (ډډه) او داسې نور...
- * د روژې د مياشتې په وروستيو لسو ورځو کې اعتکاف ته کېناستل سنت دي، نارينه په جومات کې او ښځينه د خپل کور په جومات يا په تشه خونه کې اعتکاف ته کېږي. د اعتکاف وخت د روژې د شلمې ورځې د لمر له لوېدو (غروب) څخه پيل کېږي او د آخري روژې د لمر تر لوېدو (غروب) پای ته رسېږي.

* د روژې د مياشتې په وروستيو لسو ورځو کې د قدر د شپې لټون چې د ۸۳ کالو له عبادت څخه ډېر لوړ مقام لري، يو با ارزښت او مهم کار دی. موږ بايد دغه آسانتيا له لاسه ورنکړو.

* روژه لرونکي کس بايد خپل ټول اقوال، اعمال له بدو، زشتو او نه خوښېدونکو کړنو څخه وساتي، که نه نو د هغو روژه هېڅ ثواب او اجر نه لري.

- د هغو خلکو لپاره چې د روژې خوړل ورته جايز دي، په لاندې ډول دي:
- ۱- مسافر: په دې شرط چې روژه نيول ورته زيان ورسوي.
  - ۲- ناروغ: په دې شرط چې د مسلمان او صادق طبيب (ډاکټر) لخوا ورته د خوړلو توصيه شوي وي. دلته د مسلمان او صادق ډاکټر قيد د احتياط لپاره راوړل شوی دی.
  - ۳- ښځه د مياشتني عادت (حيض) په حالت کې.
  - ۴- ښځه له زيږون څخه وروسته د وينې تويېدنې (نفاس) په حالت کې.
  - ۵- بلاربه (حامله داره) مور د اړتيا په صورت کې، ځکه چې روژه نيول يې کېدای شي ماشوم (جنين) ته زيان ورسوي.
  - ۶- شيدې ورکونکې مور که چېرې اشد ضرورت وي، ځکه چې روژه نيول يې کېدای شي ماشوم ته زيان ورسوي.
  - ۷- هغه کس چې د روژه نيولو په سبب کمزوره او ضعيفه شوی وي او د ډېرې شديدې ناروغۍ او يا مرگ گواښ ورته پېښ کړي.
- پورتنې ذکر شوي کسان د خپل عذر د خلاصېدو وروسته بايد خوړل شوي روژه بېرته په قضايي بڼه ونيسي.

۸- شيخ فاني: هغه کس چې د بيا روغېدلو او قوي توب هبله پکې نه وي، هغه کولای شي روژه و خوري خو فديه بايد ورکړي. ياد دښت: د روژې د مبارکې مياشتې په پای کې د صدقه فطر يا سر سايي ورکول واجبې امر دی. د سر سايي ټاکل شوې کچه ۱۹۰۰ گرامه غنم چې ۱ چارک کېږي او يا هم د هغې معادل کوم بل شی، لکه خرما، نغدي پيسې او داسې نور... فديه هم همداسې محاسبه کېږي.

د زکات په اړه لنډ مالومات

زکات د اسلام څلورمه ستنه (رکن) ده او د اسلام له مهمو ارکانو څخه بلل کېږي. د دغه رکن فرضيت په لاندې دلايلو ثابتېږي: خدای (ج) په خپل لوی کتاب کې فرمايلي دي: «لمونخ ترسره کړئ او زکات ورکړئ.»

حضرت رسول الله (ص) فرمايلي دي: زکات په هېڅ مال کې خلط شوی نه دی، مگر تر څو چې هغه يې له منځه نه دی وړی. يعنې د زکات پر ورکولو پکې ډېر تاکيد شوی دی.

هغه (ص) په بل ځای کې فرمايلي دي: څوک چې د خپل مال زکات نه ورکوي، د قيامت په ورځ به لوی ماران د ده تر ځان تاوؤ وي او دی به په خريلي سر چېچي او ورته به وايي زه ستا خزانه يم. د زکات ورکولو گټې:

- * د زکات په ورکولو د انسان زړه له حرص او بخل څخه پاکېږي او انسان رحم کوونکی کېږي.
- * د زکات په ورکول کې ټولنيز انډول برابرېږي او د ټولنيز تکافل لپاره يوه بڼه لاره ده.
- * د زکات په ورکولو کولای شو د فساد او هغه لارې بندې کړو چې د لوږې له لارې ټولني ته خلاصې شوې دي.
- * د زکات په ورکولو کولای شو د دښمنانو د مداخلې او نفوذ مخه ونيسو او خپله خپلواکي او استقلاليت وساتو.

د زکات ورکولو شرايط:

۱- اسلام

۲- عقل

۳- بلوغ

۴- نصاب (د مال کچه او معيار)

۵- خپلواکي

۶- له پور څخه خلاصون

۷- له اصلي او طبيعي اړتياوو څخه خلاصون

په ژوو کې زکات

د ژوو په دريو ډولونو کې زکات ورکول فرض دي:

۱- اوبښ: د اوبښانو په زکات کې ټيټه کچه (نصاب) پنځه اوبښه دي:

د ۵ نه تر ۹ اوبښانو باندې ..... يو وري

د ۱۰ نه تر ۱۴ اوبښانو باندې ..... دوه وري

د ۱۵ نه تر ۱۹ اوبښانو باندې ..... درې وري

د ۲۰ نه تر ۲۴ اوبښانو باندې ..... څلور وري

په ۲۵ اوبښانو باندې ..... يو کلن اوبښ چې نوې يې په

دوه کلنۍ پښه اېښې وي

له دې څخه پورته فقهي کتابونو ته مراجعه وکړئ.

۲- وري: د وريو په زکات کې ټيټه کچه (نصاب) څلوېښت وري دي.

د ۴۰ نه تر ۱۲۰ وريو باندې ..... يو وري

د ۱۲۱ نه تر ۱۹۹ وريو باندې ..... دوه وري

د ۲۰۰ نه تر ۳۹۹ وريو باندې ..... درې وري

په ۴۰۰ وريو باندې ..... څلور وري

له دې څخه پورته په هرو سلو وريو کې يو وري زياتېږي.

۳- غواگانې: د غواگانو په زکات کې ټيټه کچه (نصاب) ديرش

غواگانې دي.

په ۳۰ غواگانو کې يو يو کلن خوسى

په ۴۰ غواگانو کې يو دوه کلن خوسى

په ۶۰ غواگانو کې دوه يو کلن خوسيان

په ۷۰ غواگانو کې يو يو کلن خوسى او يو دوه کلن خوسى

په ۸۰ غواگانو کې دوه دوه کلن خوسيان

په ۹۰ غواگانو کې درې يو کلن خوسيان

په ۱۰۰ غواگانو کې دوه يو کلن او يو دوه کلن خوسى

د نورو زياتو غواگانو د فرضيت کچه په هرو لسو غواگانو کې يو کلن

خوسى په دوه کلن او پرې يعنې په هرو دېرشو غواگانو کې يو کلن

خوسى او په هرو څلوېښتو غواگانو کې يو دوه کلن خوسى زياتېږي.

په سرو زرو (طلا)، سپينو زرو (نقره)

او نغدو پيسو کې زکات

په سرو زرو کې د زکات ټيټه کچه ۲۰ مثقاله ده چې هر کله يو کس شل

مثقاله سره زر پيدا کړل وروسته له يوه کال څخه بايد نيم مثقال سره

زر په زکات کې ورکړي. چې د نن ورځې د حساب پر بنسټ يعنې په

گرام په لاندې ډول دی:

يو مثقال = ۲۵.۴ گرامه

$4.25gr \times 20 = 85gr$

نو ۲۰ مثقاله سره زر ۸۵ گرامه کېږي، په يوه کال کې د ۸۵ گرامو سرو زرو بايد نيم مثقال چې ۲,۱۲۵ گرامه سره زر کېږي، په زکات کې ورکړل شي. دغه کچه بايد د ورځني نرخ په بنسټ حساب شي. په سپينو زرو کې د زکات ټيټه کچه ۲۰۰ درهمه ده، چې د دغه کچې د پوره کېدو څخه يو کال وروسته بايد ۵ درهمه زکات ورکړل شي. يو درهم = ۲,۹۷۵ گرامه

$$200 \times 2.975 \text{ gr} = 595 \text{ gr}$$

نو د سپينو زرو ټيټه کچه په زکات کې ۵۹۵ گرامه ده، او وروسته له يو کال څخه بايد موږ د هغې پنځه درهمه چې ۱۴,۸۷۵ گرامه سپين زر کېږي، د ورځني نرخ په بنسټ زکات ورکړو. د نورو ټولو سوداگريزو توکو زکات هم لومړی بايد نغدو پيسو ته واړول شي او وروسته بيا د سرو زرو او يا سپين زرو په بنسټ د هغې زکات ورکړل شي.

چا ته بايد زکات ورکړل شي:

- ۱- فقراء (غريبان)، دروېزه
- ۲- مساکين
- ۳- پور لرونکي
- ۴- د خدای (ج) د لارې مجاهدين
- ۵- مسافرين
- ۶- هغه غلامان چې د ځان د خوشې کېدو (خپلواکي) په بدله کې يې د خپل بادار سره د پيسو وعده کړې وي.
- ۷- کارکوونکو ته د هغوی د کړنو په بدل کې (دا برخه په دولت پورې اړه لري).

له خدای (ج) څخه هيله لرم چې د دغه رکن په صادقانه او مخلصانه توگه په ځای کولو کې زموږ سره مرسته وکړي او خپله خوښي او رضایت زموږ د حال سره گډ کړي.

د حج په اړه لنډ مالومات

حج د اسلام پنځمه ستنه (رکن) ده، چې د ځانگړي ځای، په ځانگړي وخت کې د ځانگړو شرایطو پر بنسټ زیارت کولو ته حج ویل کېږي. کله چې یو کس بشپړ مالي امکانات ولري په هغه د بیت الله الحرام زیارت کول فرض دي. د حج د اداء کولو وخت د شوال، ذی القعدې او د ذی الحجې میاشتې وروستی لس ورځې دي.

د حج د مناسکو د اداء کولو طریقه:

هر هغه څوک چې د بیت الله د زیارت نیت ولري نو په پیل کې باید خپل د اړتیا وړ ټول توکي برابر کړي. لکه: د اړتیا وړ پیسې، د احرام کالي، د پیسو بکسه، د احرام خپلکې، دوه یا درې جوړه کالي او نور...

کله چې د مکې مکرمې په لورې حرکت وکړي، نو باید په لاندې ترتیب احرام وتړي.

۱- ځان پریمینځي (غسل وکړي)

۲- د احرام کالي واغوندي

۳- دوه رکعته لمونځ ترسره کړي

۴- وروسته له هغې په دې ترتیب نیت وکړي:

«الهم اني ارید العمرة فيسره لي وتقبله مني»

کله چې نیت وشو، وروسته بیا باید تلبیه ویل پیل کړي، تلبیه په لاندې ډول ده:

«لبيك اللهم لبيك، لبيك لا شريك لك لبيك، ان الحمد و

النعمة لك لا شريك لك»

د تلبیې ویلو ته په هر حالت کې باید ادامه ورکړل شي، کله چې مکې معظمې ته ورسېدئ د حرم سیمې ته د باب سلام د دروازې له لارې د ننه شی. کله مو چې سترگې په کعبه ولگېدې د تهلیل د تکبیر په ویلو د حرم سیمې ته ننوځئ. کله چې د حرم سیمې ته د ننه شوی باید لاندې کارونه ترسره کړئ:

۱- طواف: د لومړي طواف په پیل کولو تلبیه ویل باید بند کړای شي.

دغه طواف ته د قدوم طواف ویل کېږي چې د حجر الاسود څخه پیل کېږي او وروسته له اوه دورو بېرته په حجر الاسود پای ته رسېږي. د امکان په صورت کې په هر دور کې باید حجر الاسود ته نږدې شی او لاس پرې راکش (مسحه) کړئ. که چېرته امکان یې نه وؤ حجر الاسود ته مخامخ ودرېږئ او «بسم الله و الله اکبر» ولونئ.

په لومړیو دريو دورونو کې باید د احرام ټکری په لاندې ډول وي:

د ټکري يوه څنډه د کينې اوږې لاندې او بله خوا يې د بني تخرگ څخه تېره شوې وي او بېرته په کينېه اوږه واچول شي. باید داسې جوړ شي چې بنی اوږه لوڅه پاتې شي. په دغو دريو دورو کې که امکان ولري نو چابک او د پهلوانانو په څېر باید رفتار وشي او په پاتو څلورو نورو دورونو کې په عادي حالت رفتار ته ادامه ورکړئ. د طواف په وخت کې د مسنونه دعاؤ، اذکارو، تکبیرونو، تحمید او تهلیل ویل جایز دي.

۲- د ابراهيم په مقام يا د مسجد الحرام په بل هر ځای کې چې امکان

لري دوه رکعته لمونځ ترسره کړئ.

۳- په دريم گام بايد د زمزم اوبه وڅښئ، په هر نيت چې اوبه څښل کېږي خداى (ج) هغه مني.

۴- د حجر الاسود رکن ته مخامخ د صفا غونډۍ خواته ولاړ شئ، د صفا پر غونډۍ دې په دعا کې ډېر اصرار او ټينگښت وشي، وروسته به د مروې خواته روان شئ. د مروې د لارې په اوږدو کې بايد د دوو شونو نښو تر منځ چابک وگرځئ، مگر چې نورو ته اذيت ونکړي. کله چې مروې ته ورسېدئ، د مروې په غونډۍ کې چې ته مخامخ ودرېږئ او په دعا کې دې دلته هم بايد ډېر اصرار او ټينگښت وشي. په همدې ترتيب اوه دوره ترسره کېږي، چې له صفا پيل او په مروه پای ته رسېږي.

د صفا او مروې تر منځ د سعي د ترسره کولو وروسته خپل سر وڅړيئ او يا هم خپل ويښتان لنډ کړئ او ځان له احرامه وباسئ.

د فرضي حج پيل:

په همدې ځاى کې عمره حج پای ته رسېږي او وروسته بيا د ذى الحجې تر اتمې هلته بايد تم شي. د ذى الحجې د اتمې وروسته د فرضي حج مراسم پيل کېږي او هغه په دې بڼه دي.

د ذى الحجې د اتمې ورځې کړنلاره:

د ذى الحجې په اتمه د فجر (سهار) د لمانځه وروسته حاجي په مکه کې په خپله هغه خونه کې چې اوسې ځان بايد پريمينيځي يعنې غسل وکړي او دوه رکعته لمونځ دې ترسره کړي. احرام دې واغوندي او د فرضي حج نيت دې په لاندې ډول وکړي.

«اللهم اني اريد الحج فيسره لي و تقبله مني»

وروسته له هغې دې د تلبېي په ويلو پيل وکړي او د مينى لورې ته دې روان شي. په مينى کې دې خپله کېږدئ (خيمه) معلومه کړي او په هغه ځاى کې دې پينځه وخته لمونځ ترسره کړي. د ماسپښين (ظهر)، مازديگر (عصر)، ماښام (مغرب)، ماسختن او د ذى الحجې د نهمې ورځې د سهار (فجر) لمونځونه دې ادا کړي.

د ذى الحجې د نهمې ورځې کړنلاره

د سهار (فجر) لمونځ د وخته ترسره کېږي او وروسته بايد حاجي د عرفاتو په لور روان شي، عرفاتو ته په پښو يا گاډي (موټر) کې تلل دواړه صحي دي.

کله چې حاجي عرفاتو ته ورسېدو د ماسپښين (ظهر) او مازديگر (عصر) لمونځونه دې دواړه يو ځاى د وخته د نيميره په جومات کې ترسره کړي. وروسته بيا د لمر تر لوېدو (غروب) پورې دې د عرفاتو په مناسب ځاى کې ودرېږي او په عبادت او دعا دې ځان لگيا کړي. د لمر د لوېدو (غروب) وروسته دې د مزدلفې خواته روان شي او د لارې په اوږدو کې دې د ماښام (مغرب) لمونځ نه ترسره کوي. د ماښام او ماسختن لمونځ دې يو ځاى په مزدلفه کې وکړي او هڅه دې وکړي چې ځان جومات ته ورسوي دا به ښه وي چې مشعر الحرام جومات ته ورسې او شپه هم هلته تېره کړي. په همدې شپه يا د هغې صبا ته بايد ۷۰ شگې ټولې کړي تر څو جمره په هغې ووهي.

د ذی الحجې د لسمې ورځې کرنلاره

د ذی الحجې د لسمې ورځې د سهار (فجر) لمونځ لږ د وخته یعنی د شپې په تیاره کې ترسره کېږي او وروسته بیا په مزدلفه کې حاجي باید مکې معظمې ته مخامخ ودرېږي او د لمر تر ختو (سباوون) پورې باید هلته دعا وکړي، د لمر له ختو وروسته دې د مینې په لور روان شي. کله چې مینې ته ورسېدو لاندې کارونه دې باید په لاندې ترتیب ترسره کړي:

۱- د عقبه جمرې ویشتل په اوه بېلابېلو شگو، د هر شگې په ویشتلو سره باید الله اکبر وویل شي. کله چې لومړۍ شگه وار شوه تلبیه ویل باید بند شي. د وسطې او اولې جمرې وهل د عید په ورځو کې جایز او روانه دي.

۲- د جمرې تر وهلو وروسته باید خپل مال قرباني کړي، خو د جمرې تر وهلو وروسته حاجي صاحب باید د ثور د غره لمنې ته ولاړ شي، چېرته چې د قرباني ځای دی. په هغه ځای کې دې یو ژوی راوینسي او هغه دې حلال کړي.

۳- تر قرباني وروسته حاجي باید خپل سر وخریبي او یا خپل وینستان کم کړي او خپل ځان له احرام څخه بهر کړي، یعنی د احرام کالي له ځانه لرې کړي او خپل عادي کالي واغوندي.

تر دغو کړنو وروسته د فرضي طواف وار رارسېږي. کله چې حاجي صاحب سر وخریبلو د اختر تر دریمې ورځې کولای شي طواف وکړي خو بڼه به دا وي چې د سر د خریبلو وروسته له مینې څخه د مکې په لور روان شي او د قدوم طواف په شان دې فرضي طواف هم وکړي.

هغه چا چې په قدوم طواف کې په دريو اولو دورو کې چابک چابک او د پهلوانانو په څېر گرځېدلي او د صفا او مروې تر منځ یې سعی ترسره کړې، په فرضي طواف کې ورته اړتیا نشته خو که هلته یې نه وي ترسره کړې اوس یې باید حتمي ترسره کړي.

د طواف له ترسره کولو وروسته حاجي باید بېرته د مینې لورې ته روان شي. او د اختر په دویمه او درېیمه ورځ د زوال نه وروسته دې درې وارې جمرې په لاندې ترتیب ووهي.

کله چې لومړۍ جمرې ته ورسېد په اوه بېلابېلو شگو دې د تکبیر په ویلو جمره وولي، وروسته دې له هغه ځایه ځان لرې کړي او مکې معظمې خواته دې مخامخ ودرېږي او دعا دې وکړي. وروسته د دویمې جمرې یا میانه جمرې وار رارسېږي، هغه دې هم په اوه شگو لکه لومړۍ جمره وولي او وروسته دې مکې معظمې خواته مخامخ ودرېږي او دعا دې وکړي. وروسته له دې دې وروستی جمرې خواته ولاړ شي او هغه دې هم په اوه شگو لکه مخکنیو جمرو وولي او له هغه ځایه دې ځان خلاص کړي. د آخري جمرې له وهلو وروسته دې نه تم کېږي او خپلې کېږدي (خیمې) ته دې ولاړ شي.

د جمرې په وهلو کې د پام وړ ټکي:

۱- هغه څوک چې ضعیف وي او نشي کولای جمرې وولي نو ځان ته دې وکیل (استازی) یا مرستیال وټاکي. که نر یا ښځه وي، وکیل باید د خپل ځان او د خپل دې مؤکل لخوا جمره وولي.

۲- د جمرې د هلو د تگ په وخت کې باید ډېره پاملرنه وشي، باید حاجي له ځانه سره څه ونلري. لکه ټکری، بیگ، چتری، او نور توکي. د یادولو وړ ده چې هلته باید خپلو پیسو ته هم پام وکړي.

د اختر په درېيمه ورځ هم په هماغه ترتيب بايد جمرې وويشتل شي. که حاجي صاحب وتوانېږي د دريمې ورځې د لمر له لوېدو څخه مخکې مکې معظمې ته ولاړ شي هېڅ ستونزه نه شته که په هغه شپه راغله بايد په ميني کې پاتې شي. او د اختر په څلورمه ورځ د لمر له لوېدو مخکې يا وروسته د جمرو له ويشتلو وروسته بايد د مکې لورې ته روان شي.

کله چې حاجي مکې ته ورسېد، په طاعت او عبادت بايد لگيا شي تر څو خپل هېواد ته يې د راستنېدو وخت را ورسېږي، کله چې د راتگ وخت يې را ورسېد، نو کعبې ته دې ولاړ شي او د صدر يا وداع طواف دې ترسره کړي. له هغه ځايه دې ځان رخصت کړي او د جدې په لور دې روان شي.

دا ول د حج د ترسره کولو په اړه لنډ مالومات خو مهمه دا ده چې کله حاجي صاحب احرام واغوست نو لاندې کارونه پرې حرامېږي:

۱- د گنډل شوو کاليو اغوستل لکه خت، خولۍ او نور...

۲- د خوشبويي يا عطر کارول.

۳- د لاسونو او پښو د نوکانو اخیستل.

۴- د انسان د ځان د وينتانو خربيل، لنډول او يا شکول.

۵- د سر او د مخ پټول. دې ته بايد د مزدلفې په شپه ډېره پاملرنه وشي.

۶- ښکار کول.

پورتنني کارونه هغه دي چې بايد حاجي يې د احرام په وخت کې ترسره نه کړي، که چېرې له هغو څخه يو کار ترسره شي نو حاجي به دې تېروتنې د ترسره کولو په جزا کې يو ژوی حلالوي.

د دعا د منلو ځايونه:

۱- طواف

۲- د صفا او مروې تر منځ سعی (د صفا او مروې غونډۍ)

۳- په عرفاتو کې

۴- په مزدلفه کې

۵- د لومړي او دويمې جمرې تر ويشتلو وروسته

۶- په ملتزم يعنې د کعبې به لاندیني دروازه کې

۷- په حطيم کې يعنې د ميزاب يا د رحمت د ناوې لاندې

د عبادت او زيارت لپاره ځايونه:

۱- د پيغمبر (ص) روضه او په نبوي جومات کې لمونځ.

۲- د قبا په جومات کې دوه رکعته لمونځ چې د يوې عمرې ثواب لري.

خو نور ځايونه لکه: پنځه گوني جوماتونه، ذوقبلتين جومات، د احد ډگر، د ثور او نورو غرونو لمنې او نور ځايونه د حج په مراسمو کې

شامل نه دي. د حاجي تگ دغو ځايونو ته کوم ځانگړی حکم نه لري.

له خداي (ج) څخه غواړم چې د ټولو حاجيانو حج په خپل دربار کې

ومني او په دې هيله چې بنده په خپلو ټولو دعاگانو کې گډ کړي.

د سهار او ماښام دعاگانې

د بقرې سورت (۵-۱) آیتونو پورې:

الم (۱) ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ (۲) الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (۳) وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ (۴) أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (۵)

ژباړه: آلم* (د الله) کتاب دی هیڅ شک پکې نشته* لارښوونه ده د پرهیزگارانو لپاره* هغوی چې په غیبو ایمان راوړی، او لمونځونه ودروي، او ځینې له هغه مال څخه چې موږ ورکړی خیراتوي* او هغه کسان چې ایمان راوړی په هغه کتاب چې په تا نازل شوی دی او په هغو (کتابونو) ایمان راوړی چې له تا څخه مخکې نازل شوي دي او به آخرت هغوی باور لري* دوی د خپل رب له لوري په سمه لار دي او همدوی خلاصی موندونکي دي*

د بقرې سورت (۲۵۵-۲۵۷) آیتونو پورې:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ (۲۵۵) لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفصامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (۲۵۶) اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ

كَفَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (۲۵۷)

ژباړه: الله (يو ذات) دی پرته له هغه هيڅوک (د بلنې) وړ نشته، تل ژوندی دی او (د ټولو کائناتو) سمبالوونکی دی، پرېښاني او خوب يې نه نيسي، د ده دي هغه څه چې په آسمانونو کې دي او هغه څه په ځمکه کې دي، څوک به د هغه (الله) له اجازې پرته د هغه په نزد سپارښت وکړي، په هغو ښه پوهېږي چې د خلکو په وړاندې دی او هغه چې وروسته له دوی دي، دوی د الله (ج) د علم په هيڅ شي احاطه نشي کولای مگر په هغه چې د الله (ج) اراده وي، کړسي د ده په آسمانونو کې او ځمکې پراخه ده او نه ستړی کوي هغه د دواړو ساتنه او هغه ډېر پورته او ډېر لوی دی* نشته زور په دين کې (د دين په منلو کې زور نشته) په تحقيق ښکاره شو هدايت له بې لارې څخه، نو څوک چې کفر وکړي (کافر شي) په طاغوت او ایمان راوړي په الله نو په تحقيق وبې نیوله کلکه کړی، نشته پرې کېدل د هغې لره (نه پرې کېږي) او الله اورېدونکی ښه پوه دی* الله پاک د مؤمنانو ملاتړی او کارساز دی هغوی له تيارو څخه د رڼا په لور باسي، او هغه کسان چې کافران دي ملاتړی د هغوی شيطانان وباسي، شيطانان، هغه له رڼا څخه د تيارو په لور، همدوی د اور څښتنان دي او تل به په اور کې وي.

د بقرې سورت (۲۸۴-۲۸۶) آیتونو پورې:

لله ما في السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفُّوهُ يَحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۲۸۴) آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ

أَمَّنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفِرْقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ وَقَالُوا
 سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ (٢٨٥) لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ
 نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن
 نَسِينَا أَوْ أَهْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِن
 قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا
 أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ (٢٨٤)

ژباړه: خاص د الله دي هغه څه چې په آسمانو کې دي او هغه څه چې په
 ځمکه کې دي، که تاسې د خپلو زړونو (پټ) شيان بنسټکاره کړئ او يا
 يې پټ کړئ، الله پاک به درسره پرې حساب وکړي الله پاک په هر شي
 توانا دی * ايمان راوړی رسول په هغه شي چې نازل شوی هغه ته له ربه
 د هغه، او مؤمنانو ايمان راوړی دی په هغه شي چې رسول ته نازل
 شوی ټولو ايمان راوړی په الله او په ملايکو د هغه او په کتابونو د
 هغه او په رسولانو د هغه (او وايي) مور فرق نه کوو د الله په
 پيغمبرانو کې يو تر بله او وايي مور (دالله حکم) واورېد او ومو مانه،
 ای زموږ ربه! ستا بنسټه غواړو او يوازې تا ته درتگ دی * الله (پاک)
 هيڅ ساکنې د هغه له توان څخه پورته نه مکلف کوي د هر ساکنې لپاره
 هغه څه دي چې کړي يې دي او پر ده دی (په غاړه يې دی د هغه شي
 مسؤليت) چې ده کړي دي، ای زموږ ربه! په هغه څه مو مه نيسه چې
 په هيره مو کړي او يا په غلطي، ای زموږ ربه! پر موږ پيټی مه باروه
 لکه چې بار کړی تا له موږ څخه په وړاندې خلکو، ای زموږ ربه! پر
 موږ هغه بار مه ږده چې موږ يې توان نه لرو، موږ ته عفو وکړه، موږ
 ته بنسټه وکړه، پر موږ رحم وکړه، ته بادار يې زموږ، موږ ته پر کافرانو
 بری راکړه *

سورت فلق:

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (١) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (٢) وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ
 (٣) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (٤) وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (٥)

ژباړه: (ای محمد ص)) ووايه زه پناه غواړم د سباوون په رب * له شر
 دهغه شي چې پيدا کړي يې دي * او د شپې د ترورمې له شر څخه چې
 هغه خوره شي * او له سر د پوکي کوونکو غوتو کې * او له شر د کينه
 کوونکي کله چې کينه وکړي *

سورت الناس:

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (١) مَلِكِ النَّاسِ (٢) إِلَهِ النَّاسِ (٣) مِنْ شَرِّ
 الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (٤) الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (٥) مِنَ الْجِنَّةِ
 وَالنَّاسِ (٦)

ژباړه: (ای محمد ص)) ووايه زه پناه غواړم د خلکو په رب * په
 واکمن د خلکو * په معبود د خلکو * له شر د وسوسه اچوونکي،
 پټېدونکي راپټېدونکي * هغه چې وسوسه اچوي د خلکو په زړونو
 کې * له پيريانو څخه وي که له انسانانو *

لومړی: عبدالله بن خبيب (رض) ويلي: په يوه تياره شپه کې چې باران
 هم وريده په رسول الله (ص) پسې ولاړو تر څو له موږ سره لمونځ
 وکړي موږ هغه (ص) وموند او ما ته يې وويل ووايه مابيا څه و نه ويل
 بيا يې وويل: ووايه! ما څه و نه ويل دريم ځل يې وويل: ووايه! ما
 وويل: ای د الله رسول (ص) څه ووايم؟ ويې فرمايل: قل هو الله احد او

معوذتين د سهار او ماښام په وخت درې ځله ووايه ته به له هر راز ضرر څخه په امن کې شي.

دا حديث ابو داود، ترمذي، او نسايي روايت كړي. نسايي وايي دا حديث حسن او صحيح دی.

دويمه:

أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمَلِكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا شَرِيكَ لَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَإِلَيْهِ
النُّشُورُ. (درې ځلې)

د ماښام په وخت کې د (أَصْبَحْنَا...) پر ځای (أَمْسَيْنَا...) او د (إِلَيْهِ
النُّشُورُ) پر ځای (إِلَيْهِ الْمَصِيرُ...) ولوستل شي.

ژباړه: موږ او ټولو مخلوقاتو الله (ج) ته شپه سبا کړه او حمد او ستاينه الله لره ده نشته معبود پرته له هغه (الله) نه او هغه ته د ټولو پورته کيدل دي.

ابو هريره (رض) نه روايت دی چې ويلې يې دي: پيغمبر (ص) به په سهار کې (أَصْبَحْنَا...) او په ماښام کې (أَمْسَيْنَا...) دعاگانې درې ځلې لوستلې.

دا حديث ابن سني او بزار روايت كړي. بيهقي ويلي سند يې حسن دی.

درېيمه:

أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ وَكَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ وَعَلَى دِينِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى مِلَّةِ أَبِيْنَا إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ. (درې ځلې)

په ماښام کې د (أَصْبَحْنَا) په ځای (أَمْسَيْنَا...) ويل کېږي.

ژباړه: موږ په اسلامي فطرت د اخلاص په کلمې د خپل نبي محمد (ص) په دين او زموږ د پلار ابراهيم چې حنيف دی او مشرک نه دی په ملت شپه سبا کړه.

ابی ابن کعب (رض) نه روايت دی وايي: کله به چې سبا شو نبي عليه السلام به را ته ويل داسې ووايي: (أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ...) او کله به چې ماښام شو موږ ته يې دا راښودلې و چې ووايو: (أَمْسَيْنَا عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ...)

دا حديث عبد الله بن احمد بن حنبل د زوائدو کتاب کې نقل كړی دی.

څلورمه:

اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَمِنْكَ وَحَدِّكَ لَا شَرِيكَ
لَكَ فَلكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ. (درې ځلې)

اللَّهُمَّ آتِنَا نِعْمَةً فِي نِعْمَةٍ وَعَافِيَةً وَ سِتْرًا فَآتِنَا عَلَى نِعْمَتِكَ وَ
عَافِيَتِكَ وَ سِتْرِكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. (درې ځلې)

ژباړه: ای الله ما ستا په ستاينه، نعمت، سلامتيا، ستر او پرده کې شپه سبا کړه نو ته ای ربه! خپل نعمت، عافيت، ستر او پرده په دنيا او آخرت کې پر ما تمامه کړه.

له ابن عباس (رض) څخه روايت دی چې رسول الله (ص) فرمايلي دي: هر چا چې دا دعا درې ځلې سهار او درې ځلې ماښام ولوستله الله پاک پر هغه باندې خپل نعمت پوره کوي.

ابن سني دا روايت كړې.

پنځمه:

اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَمِنْكَ وَحَدِّكَ لَا
شَرِيكَ لَكَ فَلكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ. (درې ځلې)

ژباړه: ای الله! هر نعمت چې نن ما ته یا بل کوم مخلوق ته رسېدلې هغه ستا له لوري دی ته شریک او ساری نه لري، نو ستاینه او شکر یوازې تا لره دی.

له عبدالله بن غنم څخه روایت دی چې رسول الله (ص) فرمایلي دي: چا چې سهار دا دعا درې ځلې ولوستله په حقیقت کې د هغې ورځې شکر یې ادا کړ او چا چې ماښام دا دعا درې ځلې ولوستله د هغې شپې شکر یې ادا کړ.

دا حدیث ابو داود، نسایي او ابن حبان په خپل صحیح کې روایت کړی دی.

شپږمه:

يَا رَبِّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ وَعَظِيمِ سُلْطَانِكَ. (درې ځلې)

ژباړه: ای زما ربه! تا لره ثنا ده، داسې ثنا چې ستا د ذات له جلال او لویۍ او ستا د سلطنت له عظمت سره وړ ده.

د عبدالله بن عمر (رض) څخه روایت دی چې رسول الله (ص) فرمایلي: د الله یوه بنده پورتنۍ دعا ولوسته د اعمالو د لیکلو دوه پرېنتې یې حیرانې کړې چې (ثواب) یې څومره او څرنگه ولیکي دواړه آسمان ته اوچتې شوې او الله (ج) ته یې داسې عرض وکړ: ای زموږ ربه! ستا بنده داسې کلمات ویلي دي چې موږ نه پوهېږو د هغو اجر څومره ولیکو، په داسې حال کې چې الله ته معلومه وه.

الله پاک هغوی ته وفرمایلي: زما بنده څه ویلي؟ پرېنتو وویل! ای زموږ ربه! هغه وویل: (يَا رَبِّ لَكَ الْحَمْدُ...)

الله متعال پرېنتو ته امر وکړ چې تاسو هغه څه ولیکئ چې زما بنده یې وایي، اجر به یې زه په خپله ورکوم.

دا حدیث امام احمد بن ماجه روایت کړی دی.

اوومه:

رَضِيْتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا وَرَسُولًا. (درې ځلې)

ژباړه: زه په دې راضي او خوښ يم چې الله زما رب دی او اسلام زما دين دی او محمد (ص) زما پيغمبر او رسول دی.

د نبی علیه السلام خادم ابی سلام (رض) څخه روایت دی چې هغه (ص) فرمایلي دي: څوک چې په سهار او ماښام کې دا کلمه ووايي (رَضِيْتُ بِاللَّهِ رَبًّا...) نو په الله (ج) یې حق دی- د خپلې مهربانۍ له مخې چې لده څخه راضي شي.

دا حدیث ابو داود نسایي او حاکم روایت کړی دی.

اتممه:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ. (درې ځلې)

ژباړه: پاکې ده الله لره سره له حمده، د هغه د مخلوقاتو، د هغه د رضا، د هغه د عرش د وزن او د هغه د کلماتو د رنگ په اندازه.

د ام المومنین بي بي جویریة (رض) څخه روایت دی: یو سهار چې نبی (ص) لمونځ وکړ له کوره ووت، دا بي بي خپل د لمانځه پر ځای کښېناسته او ذکر یې کاوه تر هغې چې نبی (ص) راستون شو، گوري چې ام المومنین هماغسې ناسته ده او ذکر کوي، پیغمبر (ص) وفرمایلي: ما څلور کلمات درې ځلې وویل چې هغه د ټولو هغو اذکارو سره چې تا نن لوستلي وتل شي د هغو په پرته درنې خیري هغه کلمات دي: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ...)

دا حدیث مسلم روایت کړی.

نهمه:

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (دری خلې)
ژباړه: د هغه الله په نامه چې د هغه له نامه سره هېڅ شی ته په ځمکه او
نه په آسمان کې زیان رسولای شي او الله اوریدونکی او عالم دی.

له عثمان بن عفان (رض) څخه روایت دی چې رسول الله (ص)
فرمایلي: هر څوک چې په سهار او بیګا کې پورتنۍ دعا درې خلې
ووايي نو هېڅ شی به ورته زیان ونه رسوي.
دا حدیث ابو داود او ترمذي روایت کړی او ویلي یې دي چې حسن دی.

لسمه:

اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا نَعْلَمُهُ وَنَسْتَغْفِرَكَ لِمَا لَا
نَعْلَمُهُ (دری خلې)

ژباړه: ای الله موږ ته پناه دروړو له دې چې له تا سره هغه څه شریک
کړو چې پرې پوهېږو او بښنه او مغفرت غواړو د هغې ګناه یا شرک
چې په ناپوهۍ را څخه شوی وي.

د ابو موسی اشعري (رض) څخه روایت دی چې نبی (ص) یو ورځ موږ
ته داسې وویل: له شرک څخه ځان وساتئ ځکه هغه د مېرې د پښو له
غږ څخه هم وړوکی دی.

یو کس وویل: نو څرنگه کېدای شي چې موږ له داسې شرک نه ځان
وساتو؟ هغه (ص) وفرمایلي: دا دعا لولئ. (اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ...)

احمد او طبراني دا حدیث روایت کړی دی.

یوولسمه:

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (دری خلې)
ژباړه: د الله (ج) په کاملو کلمو د هر هغه شي له شر څخه چې پیدا کړي
یې دي پناه غواړم.

له ابو هريره (رض) څخه روایت دی چې رسول الله (ص) فرمایلي: چا
چې په شپه کې دا دعا ولوستله هېڅ ضرر رسوونکي شيان (مار، لړم
او ...) زیان نشي ور رسولای.
دا حدیث احمد، نسایي، ابن سني، ترمذي او ابن حبان روایت کړی دی.

دوولسمه:

اللَّهُمَّ اتَى أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ
وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ
الرِّجَالِ (دری خلې)

ژباړه: ای الله! زه تا ته پناه دروړم د خپګان او اندیښنې څخه او پناه
دروړم د بې وسۍ او کسالت نه او پناه دروړم د بې زړه توب او بخل نه
او پناه دروړم د پور د غلبې او د خلکو له قهر نه.

له ابو سعید خدری (رض) نه روایت دی چې رسول الله (ص) مسجد
ته داخل شو گوري چې انصاري ابو امامه ناست دی، رسول الله (ص)
ورڅخه وپوښتل: ابو امامه څنگه بې وخته په مسجد کې ناست یې؟
هغه وویل: ای د الله رسوله! غمونه او پورونه ډېر شوي او دې ته اړ
شوی يم چې په مسجد کې کښېنم. رسول الله (ص) وفرمایلي: تا ته
داسې دعا دروښیم چې هغه ولولې نو الله به ستا غمونه او پورونه ختم

کړي؟ ابو امامه وويل: هو! رسول الله (ص) ورته وفرمايل: هر سهار او ماښام دا دعا لوله (اللَّهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ...) ابو امامه رضي الله عنه وايي: ما دا دعا سهار او ماښام لوستله، الله (ج) زما ټول غمونه او پورونه راځني لري کړل.

ديارلسمه:

اللَّهُمَّ عَافِنِيْ فِيْ بَدَنِيْ اللَّهُمَّ عَافِنِيْ فِيْ سَمْعِيْ اللَّهُمَّ عَافِنِيْ فِيْ بَصَرِيْ
لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ اللَّهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْقَطْرِ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ
عَذَابِ الْقَبْرِ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ. (دری ځلې)

ژباړه: پرته له تا څخه د عبادت وړ نشته. اي الله! زه تا ته له فقر او كفر څخه پناه دروړم او د قبر له عذابه پناه دروړم، له تا څخه پرته د عبادت وړ نشته.

له عبد الرحمن بن ابوبکر (رض) څخه روايت دی وايي: ما مي خپل پلار ته وويل: زه هر سهار او ماښام تا وينم چې دغه دعا (اللَّهُمَّ عَافِنِيْ فِيْ بَدَنِيْ...) دري ځله لولي. پلار مي راته وويل: ما له رسول الله (ص) څخه اوريدلي چې دا دعا يې لوستله، زه غوره گڼم چې د هغې دلاري پيروي وکړم.

ابوداود

څورلسمه:

اللَّهُمَّ اَنْتَ رَبِّيْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ خَلَقْتَنِيْ وَاَنَا عَبْدُكَ وَاَنَا عَلٰى عَهْدِكَ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، اَبُو لُكَّ بِنَعْمَتِكَ عَلٰى وَاَبُو بَدْنِيْ قَافِرٌ لِيْ فَاِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اَنْتَ. (دری ځلې)

ژباړه: اي الله! ته زما پالونکی يې، له تا څخه پرته بل معبود نشته، تا زه پيدا کړي يم، او زه ستا بنده يم، او د خپلې وسې په اندازه تا سره په عهد او وعده ولاړ يم، د هغه شي له شر څخه چې ما سر ته رسولي دي تا ته پناه دروړم، ستا په نعمت چې ماته دې پيرزوکړی اقرار کوم او په خپلې خطا هم اعتراف کوم نو ما ته بښنه وکړه، پرته له تا بل داسې څوک نشته چې د گناهونو بښنه وکړي.

شداد بن اوس له نبي (ص) نه روايت کړی وايي: پورتنی استغفار د استغفار د ټولو ډولونو سردار دی، څوک چې دغه استغفار په شپه کې په يقين سره ووايي او په همدې شپه مړ شي، الله يې جنت ته داخلي او که څوک يې سهار په يقين سره ووايي او په همدې ورځ مړ شي، الله يې جنت ته داخلي.

دا حديث بخاري روايت کړی.

پنځلسمه:

اَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِيْ لَا اِلَهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ وَاَتُوْبُ اِلَيْهِ. (دری ځلې)
ژباړه: د گناه بښنه غواړم له هغه الله څخه چې پرته له هغه نه بل معبود نشته او هغه تل تر تله ژوندی، قايم او تدبير والا دی، او همدغه الله ته زه توبه کوم.

د زيد بن حارث څخه روايت دی چې نبي (ص) فرمايلي دي: چا چې دغه استغفار ولوست گناه يې بښل کېږي که څه هم له جنگ څخه تنبیدلی وي (البته د کفارو په مقابل کې له جنگ څخه).

دا حديث ترمذي او حاکم روايت کړی، حاکم وايي د شيخينو په شرط صحيح دی.

شپاړسمه:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ
إِلَيْكَ. (دری خلی)

ژباړه: ای الله! پاکي ده تا لره او ستا حمد وایم، گواهي ورکوم چې پرته له تا بل معبود نشته، له تا څخه د گناه بښنه غواړم او تا ته توبه کوم.

د جبیر بن مطعم (رض) څخه روایت دی چې وایي: رسول الله (ص) فرمایلي: څوک چې دا کلمات د ذکر په آخر کې ووايي داسې مثال لري لکه په هغه نیکۍ چې مهر لگیدلی وي او څوک یې چې د لغو او بې ځایه خبرو په مجلس کې ووايي کیدای شي د هغه مجلس کفارو وگرځي.

نسایي، طبراني، او حاکم روایت کړی دی.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَنَبِيِّكَ وَرَسُولِكَ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا عَدَدَ مَا أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ أَوْ حَاطَ بِهِ قَلْمُكَ أَوْ أَحْصَاهُ كِتَابُكَ وَأَرْضَ اللَّهُمَّ عَن سَادَاتِنَا أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ وَعَلِيَّ وَعَنِ الصَّحَابَةِ أَجْمَعِينَ وَعَنِ التَّابِعِينَ وَتَابِعِيهِمْ بِأَحْسَنِ أَلْيَوْمِ الدِّينِ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

ژباړه: ای الله! زموږ په سردار محمد (ص) چې ستا بنده، نبي او ستا امي رسول دی او د ده پر آل او اصحابو باندې رحمتونه نازل کړه او سلامونه پرې نازل کړه، دومره درود او سلام چې ستا علم پرې محیط دی، ستا د تقدیر قلم پرې کښل شوی دی او ستا کتاب شمیرلي دي.

ای الله! زموږ له سردارانو ابوبکر، عمر، عثمان، علی (رض) او ټولو یارانو او تابعینو او تبع تابعینو څخه تر قیامتو په خپل احسان راضي شه.

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (٢٦) تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَن تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ (٢٧) آل عمران ٢٦-٢٧.

ژباړه: ووايه ای محمده (ص)! ای الله د پاچاهۍ مالک! ته ورکوي پاچاهي هغه چا ته چې خوښه يې وکړي او پاچاهي اخلي له هغه چا چې ته يې خوښه وکړي او عزت ورکوي هغه چا ته چې خوښه يې وکړي ته او ته ذليل کوي هغه څوک چې ته يې خوښه وکړي. ستا په لاس دي ټول خير بې شکه ته په هر شي توانا يې. ته نښاسې شپه په ورځ کې او نښاسې ورځ په شپه کې او ته وباسې ژوندي له مړي او ته وباسې مړي له ژوندي او ته روزي ورکوي هغه چا ته چې خوښه يې وکړي بې حساب.

په پای کې په دوهمه چې زموږ گران ماشومان او تنکي ځوانان له دغو راټول شويو مالومات څخه په اغیزمنه توگه گټه واخلي او اسلام لکه چې دی په هماغه شان دغه ماشومانو ته وروپيژندل شي.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين.

«والسلام»

اخځليکونه

۱. ارشاد، ډاکټر ارشد: آموزش نماز در فقه حنفي: نشر احسان، تهران: ۱۳۸۵
۲. اصلاحي، مولانا محمد يوسف: په اسلام کې د ژوندانه آداب: د الهدی اداره، پېښور: ۱۳۷۱، ژباړه: سيد فضل مولا لتون
۳. سلجوقي، محمد صديق راشد: معارف اسلامي: بنگاه انتشارات ميوند، کابل: ۱۳۸۵
۴. صارم، محمد يونس: د سهار او ماښام دعاگانې: جمعيت اصلاح و انکشاف اجتماعي افغانستان، کابل: ۱۳۸۷
۵. محمد الجمل، ابراهيم: احکام فقهي برای زن مسلمان: بنگاه انتشارات ميوند، کابل: ۱۳۸۶، ترجمه: نصير احمد حادث يادگاري
۶. مظاهري، خليل الرحمن نعمانی: نماز کامل: احدي کتابتون، کابل: ژباړه: مولانا محمد شهداد سراواني
۷. د افغانستان د ديني ليکوالانو د ليکنو ټولگه: احکام و فضائل روزه ماه رمضان: د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د خپرونو رياست، کابل: ۱۳۸۴
۸. د پوهندوی عبدالاحد مسلم ليکنې، چې په بېلابېلو خپرونو کې خپرې شوې دي.